

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 41 (232) Simbăta 8 OCTOMBRIE 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

distinguo

despre metaforă

Interesul pentru materia vechilor Retorice, care erau un fel de gramatici ale poeziei, a cunoscut unele variații alternante. Slăbind în Epul Mediu și în perioada Romantismului, dar intensificându-se în Renaștere și, sub forma nouă a stilisticii moderne, în secolul nostru, acest interes n-a dispărut niciodată cu totul, fiind totdeauna plina uscată a profesorilor.

De la un timp, cam de pe la începutul epocii noastre, procedeele poeziei au redevenit însă atrăgătoare, cum spuserăm, în deosebi pentru „stilisticieni”. Acești noi cercetători ai expresiei poetice, fie reanalizând toate figurile, zise tropi, ale retoricii, fie restituindu-le unei scheme unice, care le cuprinde pe toate în felul cum genul își cuprinde spețele, le-au dat o nouă putere de circulație, schema lor comună fiind identificată în ceea ce din vechime s-a numit metaforă.

De aceea, dintre «culturile retorice» mai cu seamă „metafora”, adică procedeul expresiv de a indica un lucru necunoscut prin numele altuia cunoscut, a dobândit o foarte înfrântă aplicabilitate. Se vorbește azi nu numai de metafora poetică, dar și de una plastică, de alta muzicală, coregrafică și chiar arhitecturală. Tehnica poeziei e socotită astfel și tehnică a celorlalte arte, în realitatea ei fundamentală.

Logicienți, pe de altă parte, afirmaseră mai de mult că formarea concepțiilor, deși acestea deosebite prin natura lor generalizantă față de natura particulară a imaginilor artistice, e rezultat al aceluiași demers creator, Așa că, în epoca noastră, cite un filozof a putut susține că înseși sistemele de gândire, acele concepții unificatoare despre lume, care dezbate etern raportul dintre esență și existență, rezidă și se construiesc pe o metaforă originară. Nu cumva universul este el însuși o unică metaforă, din care nouă ne e dat să cunoaștem numai un termen dintre cei doi?

Dar e de crezut că în felul acesta, literarizându-se deopotrivă celelalte arte și filozofia, se vorbește cam metaforic chiar despre metaforă. Căutând atunci să ne menținem la sensul propriu al acestei forme de exprimare improprie, e cazul s-o primim ca procedeu numai al artei literare. Metaforă, imagine sau, cum i se mai zice, reprezentare, numim posibilitatea cuvântului obișnuit de a comunica un sens neobișnuit.

După precizarea naturii ei, sectorul de realitate preferat devine tot altul de interesant. Sint poezi și în general scriitori, care își nutresc imaginiile cu amănunte evocatoare aparținând unui anumit aspect al naturii obiective sau subiective. Clasificate astfel, ele pot fi indicate ale unei anumite percepții și structuri poetice. Gruparea lor după necesitatea care le naște, după scopul pe care îl ating, după sectorul cunoștințelor din care provin ca și după alte criterii, s-a și făcut și răfacut din antichitate până azi, totdeauna însă cu grija de a stabili o tipologie literară.

Că grupări i s-a spus, alături de clasificare sau, ca mai de curând, „morfologie”, faptul nu e deosebit de important. Mai interesant este că morfologii moderni ai metaforii i-au extins raza operativă de la poezie la limba curentă și deci la unele aspecte sociale ale limbii. Dacă am căuta să cuprindem într-un singur tablou clasificările ce ne sînt cunoscute pînă acum, dar și să le supunem unui punct de vedere personal, am propune următoarele forme de metaforă.

Păstrînd că este cu puțină ordinea istorică a apariției lor, avem mai întâi metafora lingvistică, născută din nevoia primitivă de a numi cu puține cuvinte — rădăcini toate înfățișările realității, pentru care cuvîntul propriu nu exista încă. Analogia, care este esența oricărei forme de metaforă, soluționînd precaritatea de expresie a primilor oameni, a fost chiar prin aceasta factor de limbă. De aceea sînt nenumărați lingviști care se ocupă cu de specialitate de mecanismul metaforic al dezvoltării limbilor.

Tot primitivă, dar ulterioară cît nu se poate aprecia, este metafora tribală. Aceasta își asumă diferite sub-forme totemice, tabuistice și mapice, animalul-strămoș protector al tribului, omul sau obiectul sacralizat prin neatingere și închipuită putere vrăjito-rească a unei împrejurări impunînd denumiri perifrastice. A nu spune unei ființe sau unui lucru pe nume și totuși a le indica este chiar conduita metaforică, creatare de imagini, care cu timpul devin simple cuvinte.

Și cum poezii sînt într-o măsură contemporani în spirit cu vîrsta primitivă a omului, ei continuă oricînd, iubind, urînd, sperîndu-se, încrezîndu-se, simțînd și gîndînd, să emită imagini cînd spontan, cînd — spre deosebire de vechia practică totemică, tabuizantă și magică — deliberat. De la ei am obținut și obținem mereu metafora literară cu spețele ei. Dintre acestea, distingem pe celea preluate de societatea cultivată a unui timp și a unui loc, imagini caracterizate prin complexitatea lor înăstărușă și care se susțin cu ideea că realitatea și numele ei firesc ar fi triviale. Falsa noblete și elucubrația sau fabricarea în serie le denumim ca produse lipsite de valoare.

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pag. a 7-a)

Ilustrațiile din acest număr înfățișează detalii din pictura bisericii Vioarești din Slătioara-Hurezu, — opera unor meșteri populari — neprețuită comoară a folclorului oltenesc.

Citiți

în pagina a 8-a:

FRIZA DE LA
VIOREȘTI

săptămîna

gaudeamus

Cu numai cîteva zile în urmă, hotarul personalității tineretului studențesc, dăruit cu inteligența și cu voința neștrămutată de a-și cheltui energiile cu folos, s-a lărgit considerabil. Un act memorabil, inaugurarea anului de învățămînt universitar de conducătorii de partid și de stat înșiși, subliniază semnificația aleasă a învățămîntului nostru superior în noua etapă de progres și de prosperitate din viața poporului hotărîtă la cel de-al IX-lea Congres al partidului. O înnoire, o întoarcere la viață a energiilor trecătoare relaxate se reanimă, cronologic, o dată cu deschiderea fiecărui nou an universitar. Înaltul for de cultură nu cunoscuse însă mătură unei mai depline dezlănțiri a dragostei pentru partid, îndrumării culturale înțelepte, cum avea să se realizeze la dimensiunile manifestate în ziua de 3 octombrie. Ovațiile sincere și fierbinți pornite din adîncul inimii au însoțit pretutindeni prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., și a celorlalți conducători de partid și de stat veniți în mijlocul profesorilor și studenților, la facultățile umanistice sau printre viitoarele cadre cu înaltă pregătire pentru cerințele economice, la viitorii specialiști ai agriculturii noastre, sau la inginerii de mine. În cuvîntul rostit la adunarea consacrată deschiderii festive a anului universitar, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia înflorirea școlii românești: „dezvoltarea vertiginoasă a învățămîntului de toate gradele și, în mod special a învățămîntului universitar, este una din marile realizări ale orînduirii noastre socialiste”. Sintem mîndri că în ultimele două decenii au fost create numeroase institute și facultăți noi, ne mîndrim cu puternica dezvoltare a bazei materiale a învățămîntului superior și de numărul crescut al cadrelor didactice. Legitimă mîndrie trăim că în România învață în prezent peste 136 000 de studenți — „ceea ce înseamnă că avem 70 de studenți la 10 000 de locuitori; această situație ne printre țările cu cel mai ridicat nivel de dezvoltare a învățămîntului superior”.

De sîrguință și spor la învățătură au fost îndemnul conducătorilor de partid și de stat. O putere perenă, proprie și generațiilor noastre de studenți de mai de mult, fii de țărani și de muncitori, opunea sistemului molesitor de boemă, de odinioară, viața de zburcîm și dăruire. Cu atît mai mult astăzi sînt vii preferințele pentru operele utile, truda încordată, calmă și eficientă în căutarea marilor lucruri solide prefigurînd astfel carierele de azi și de mine ale cărturarului român. Vechea gară pustie a așteptărilor studențești din anii burgheziei a fost spulberată de noile condiții de viață și de învățătură, asigurate prin grija partidului și statului socialist. În 1934 se discuta „tragedia studentului român” care, în politica de tot ce s-a spus, a existat în legătură nu numai cu condițiile grele în care se trăia. La acestea adăugăm ceea ce notase un cărturar — „lipsa de orice inițiativă și încredere în sine, absența originalității în fond și în formă, deficitul de experiență personală”, exact ceea ce este cu totul străin studențimii de azi, oțire de vie, optimistă, hotărîtă și desjelenind energiile ultime.

Și ceea ce cărturarul de atunci cultura generală universitară („cultură cu orizont, cultură cu însușire, cultură care să țină cald și inimii și care să îndemne către acțiune — și nu acțiunea violentă de zvoniri, care «detrachează» la sfîrșit și mintea, și acțiunea cu scop, cu disciplină și «răspundere»”, așadar cărturarul ceea ce această cultură ca pe un drept al timpului. Se cere și acum, la alte dimensiuni însă, impuse de exigențele prezentului. Atașamentul tineretului studențesc alt de trainic și pe măsura sarcinilor mărețe ce le avem de rezolvat, se întemeiază pe dragostea, admirația și receptivitatea lui la nobilul nostru ideal de viață, și la tradițiile înaintate ale învățămîntului nostru superior. La Facultatea de limbă și literatură română, conducătorilor de partid și de stat le-a fost prezentată biblioteca — „vechii centru de documentare și cercetare filologică, cu prețioasele exemplare, cu tipărituri vechi și ediții princeps”. Se poate oare să nu ne amintim „ce a fost Academia Română” și să știm „ce este Academia română” azi? „Ceea ce s-a alcătuit, organizat și dezvoltat... a fost biblioteca formată din daruri, unită de la un timp, prin voința lui Sturza, cu colecții bogate dar foarte rău administrate de incompetenți și fără tragere de inimă, ea singură, adunînd comori, a permis lucrul în domeniul istoriei și al limbii românești” (N. Iorga). Ceea ce s-a alcătuit, organizat și dezvoltat în anii revoluției culturale este Academia de azi, cu zeci de institute, și sute de cercetători. O școală însușită a fost înaintea, un puternic focar de cultură este astăzi Academia, al cărei centenar l-am sărbătorit de curînd. Fondul ei național păstrat în toate timpurile, l-a dat căldura și duioșia din care s-a alcătuit roditorul ei centenar. Realitate ce nu poate „de asemenea” să nu trezească o legitimă mîndrie.

Fiecare student înlîmpină noul an universitar cu fîgăduința firească a unor strădăni izvorite din cunoașterea țelurilor noastre. Pentru învățămînt se vor alocă în continuare fonduri care se ridică la aproape patru miliarde lei. Se îmbunătățesc în continuare condițiile materiale ale studentului. Astăzi, statul cheltuiește cu fiecare student în medie suma de zece mii cinci sute lei pe an; firească este deci hotărîrea tineretului studios ca să cinstească această mare grijă a partidului și statului nostru cu strălucite rezultate la învățătură. Opera alt de vastă a construcției socialiste are nevoie de oameni învățați. La temelia întregii pregătiri științifice a studenților, la baza formației lor intelectuale trebuie să stea concepția despre lume și viață a clasei muncitoare, ideologia partidului. Aceasta să fie vasta mătăcă a ideilor fertile. Îndemnul partidului adresat studențimii de a prețui înfăptuirile părinților și strămoșilor noștri, îndemn care cheamă la o muncă lăzră pregăt pentru a dezvolta opera minunată pe care o moștenesc, răspunde din plin dorințelor arzătoare ale studențimii noastre.

Urăm și noi tineretului studențesc tradițional „SPOR LA ÎNVĂȚĂTURĂ” în noul an universitar.

ROMULUS ZAHARIA

ADI CUSIN

sînt nopți

Sînt nopți cînd mă trezesc lingă-al mei
Și surprins de un gînd îi privesc de aproape:
Chipuri de regi impietriți și de zei,
Turme de somn coborînd sub pleoape.

Îmi vine să-i zgudu de umerii goi,
Și nu știu cine mai are dreptate.

Ei se numesc dintr-odată eroi
După niște porți învîluite.

Uite-i cum dorm depărtați și străini
— Dintr-o tăcere într-alta se schimbă —
Trebuie să fug și să sun la vecini
Că nu mai cunosc lingă ei nici o limbă.

Răsfocesc niște file, grăbit, insistent;
Justificări că murim doar o parte...
Între gînduri se face deodată curent.
Degeaba, nu se găsește în carte.

să pot opri un om

Să pot opri un om pe drum așa:
— Poftim, acesta este plînsul meu..

Iar el l-ar cerceta, l-ar asculta,
Pămîntul lui din piept s-ar face greu,
Poate că miinile l-ar incurca,
Și eu...

Dar toate alunecă, uite!

Pe cer e un soare perfid.

Un copil fuge și trage-o linie lungă pe zid.

gheorghe tomozei

ora singură

Ei doi în odaia străină. Căniul în porțelanul ciobit de alte buze, perdeașea găurită de alți ochi, patul cu nevăzute oseminte și portretele din care erau dați afară...

Își ofereau cuvintele altora și îmbrățișările grăbite și survol măsurat și totul, — amindai pindind fereastra de dincolo de care nimeni nu-i aștepta, ascultau cu năma jumătate din singe o muzică roasă, și cu jumătate din dinți, se copilăreau.

Se depărtau, cu genunchii-ntr-un nisip provizoriu, cu vertebrele decolorate, singuri spre o altă odaie, oricum străină, cu foc înghețat și muzică plesnită și-un aer de demult populat, alunecând prin ninsori...

ora cu oglinzi

Pe trepte nu urcă nimeni. Telefonul tace. Cine să bată în fereastra de la etajul nouă? Niciun sunet. Soarecii n-ajung pînă aici iar păsările se sparg de geam. Nemîșcată e ușa dintre odăi. Mă privesc în oglindă și mă văd, întreg. M-aș fi vrut cu singele spulberat, rupt, cu trupul ciocnițit, risipit în visele citorva dintre pleoapele ce m-au cules. Dar sînt întreg, întreg. Nu mă visează nimeni...

femeia din ancoră

Se întîneau sub ancora zvirliță de furtună pe pieptul lui tatuat, își pieptăneau părul cu alge și noaptea făceau focul într-un ceasornic, într-o casă cu pereți de apă. Bărbatul se îmbăta adesea cu farul din insula cu sepii, fără ca paznicul să bage de seamă. Femeia din ancoră uitase să se mai grăbească, uitase să ierte, nu mai putea pedepsi și nu punea întrebări. Totul era întreg. Nicio răsturnare nu mai părea nefirească, acolo unde dragostea se cheltuia fără măturisiri. Aveau, unul pentru altul, înțelegeri secrete, relații întregi, să zicem, gleznele ei și somnul lui, din copilărie, între urmele pașilor lui în nisip, pline cu apă și numele ei mic, între șetea lui și dorul ei de lună. Înțelegeau fără efort și fără s-o spună, orice. Roșul de pildă, din cercei în carnea lui îi semăna culorii verde iar lumina, căzînd pe dinții ei stîrnea, pe fiecare, alt sunet, numai de el auzit. Se despărțeau atît cît trebuia, fiecare, părea că se socotește față de celălalt salcîie, ori stea de mare și singele era taina lor comună... Cînd s-a petrecut totul? Ce anotimp era? Marea? Ce zi era? Galben? La ora, poate sepmvre?

hotel

Odaie de hotel. Odaie de fier asemeni unui șchelet imperfect, cu jevi de apă calcîind pe tavan, cu oglinda în care te surpi și aglinda în care, te surpi, și ligheanul turtit și noptiera și piroanele din zid

În care urmează să-ți spînzuri cămașa plină cu nervii și carnea ta... Îți amintești galbenul odăilor de hotel?

Si închipuie-ți că între cuier și somn, pe cînd te-mpeticești sub becul curs, îți cade din buzunar, pe podele, fotografia unui copac ori a unui cal de mare. Acum înțelegeți cum ai căzut în mine?

casa de gheață

Să ningă, să înghețe casa, acoperind ferestre, uși și astupînd hornul, să respirăm aerul, pușin și el.

distanțe

Ninge, coclindu-mi cuvintele și aerul e tot mai gol de umbra mea; îmi netezesc hainele în așteptarea sărbătorilor de la care, în cele din urmă, lipsesc, și mă furizez din somn cu barba plină de alge putrezind și opave de lemn.

Sînt bun și sînt singur, iată ce vreau să știți, dar v-o spun cu gura într-atît de schimonosită, cu tăietura ochilor, ostilă, și cu mîinile înfipte în singele vostru înci mă trezesc cu un pas mai departe de voi mereu cu un pas — și numai vîntul și cîtește buzle...

să mă cunoști...

Frunze pe gura mea se rup, și nu le știu, nu știu nimic despre păsările ale căror pene vi le-am povestit, ori despre ploaia galbenă de somn și nu-mi zgîrîi chipul pe pielea întînsă a oglinzilor.

Nici tu nu mă cunoști, care stal peste drum de singele meu...

nu sîntem numai noi în sărut

Clipa pe care-o cerșești în mine își picură-argintu-i, în vreme ce tu descreești, pe cea care-o iîndui.

În portretele altora îți rechemi umbra fierbinte. O, și-ar fi trebuit să te temi: totu-i trăit dinainte...

Timpu, prin arbori gilgăie, însoțindu-ne, nevăzută, alt chip în preajmă ne pîlpăie, nu sîntem numai noi în sărut.

Umblet străin îmi sfîșie liniștea și fără să vreau cu lespazi se-ncaarc orele-mi unice cum, copil, umerii mi-i aplecau elefanții războaielor punico.

Dar astfel trăim mai mult, pentru mai mulți, deși e aerul dintre-amintiri, amar și gîndurile-n altul și le-ascuți... Sărutul nu-i al nostru doar.

casa dintre greieri

Ții mîntă casa dintre greieri? Cred că era într-o cîmpie și mai cred că am dormit, o noapte, într-o odaie cu roșii, într-un pat de lemn, umplut cu iarbă uscată, peste care, dintr-o fotografie de nunta picura ceara și o neliniște străină.

Am găsit-o pe neașteptate, în zori, lașe, privirile nu s-au mai întors; de fapt, nici nu știam unde se află cu adevărat. Știam doar că e-n cîmp, printre greieri, mai precis, între un greiere și altul.

Dar trebuie să mai existe undeva, pe pămînt, a casa la fel, alta fiindcă la aceea în care-am stat nu ne mai putem întoarce, alta, cu gleznela tale pe podeaua roșie, alta, cu cei care-au fost.

De-acum viața noastră nu-i decît drumul dintre aceste două case...

lumea care sînt

Un fulger fînă singele-ți despîcă și pentru-o clipă-n singe ninge surd, zăpada se străvede printre gesturi și de fereastra fumegînd, te rupi și ca un orb, în casă cauți focul de parcă amintirii-i este frig... Te temi? E ziuă ta. Este un trec, din vîrsta-n care abia înveți să mori din dinții, ghiața albă și-o înfig în vocea care nu mai e a ta, Te strigi cu voce goală în oglinzi și viscolește-n palmela-căuș dar umbra cînd îți lunecă-n odaie culorile, ca zidul ți le sorb, varul lor cald îl risipesc în mine și fără să-nțelegi, eu te trăiesc, anul pierit, l-alături vîrstelor mele și jefuită, brusc, de săpîstemi, de nopți incendiate de miragii, de zile vechi și de tristeți, rîmăii, mereu mai fînăra iar eu bogat sînd adunat în fața unei cupe în trupul spart de rîni îmi tînuî prada...

De timpul despovărată-n mine treci (îți amintești, din clasele primare, principiul vaselor comunicante?) Dar cînd ai să te cheltuiesti cu totul și nu te vei mai oglindii nimic întoarce-te pentru o oră-n zidul în care singele-mi coclăntă frescă, și-apoi dintre zăpezile cîvite coboară-n lumea care voi fi eu...

păștrat, ori filele cărților și în golul mînșurilor nepurtate demult.

Apoi să murim. Etalucid, fără sunete, fără gesturi, asemenea zăpezii de pe noi moartă și ea.

Țirziu, cînd se va băga de seamă, cei de afară vor veni cu firmăcoape și cu cuțite și în gheaja compactă înaintînd să nu ne mai găsească ci să solveze doar culorile în care ne-am retras.

Să ningă, să înceapă înghețul...

țirziu

Solemnă împietrită... Lîngă noi toamna-i țirțit cu genunchii goi din arbori cu fruntea la amiază, și e țirțiu. Nimic nu ne urmează...

Cu mina-bătrînită de pămînt bat în fereastra singelui tău sfînt, cu degetele stîmse peste frunte iarăși te chem spre nu știu bine unde. Îmi caut poate după mii de leghe, toamnă de foc, un anotimp perche.

E vremea-n fructe să aprindem foc. E frig. Ne căutăm în alții, locul...

dan deșliu

cinci cîntece de milă

„More brain, o, Lord!”

I

Ah, mila de pisicile hoinare, de pașii lor de pisică, tofilăți pe lîngă ziduri dosnice și garduri cu bălării bolnave — și fiurul de spaimă, ca un bici interior

cutremurînd carcasa costelivă la orice foșnet furiosat în preajmă, și oarba neputință de a crede în fiarele cu mîini și cu picioare, și licărul din ochii străvezii cu irizări de fiere, și totala senzație de moarte din pupile și botul, dureros de grav și tot atît de înduioșător, adesea, ca un masacru în miniatură, și aerul dement cu care-nșfacă un rest de viață, spre a dăinui o zi și înc-o zi și înc-o zi, spre a păstra încă pușin comoara de friguri și de febre fără nume, pînă la ultimul, tăcutul salt în bezna mingioasă ca o mamă.

II

Chiar mai-nainte de-a avea amintiri, întrezărea în lucrurile toate un chip lăuntric, parc-ai fi simțit că plînsul nu-i decît un zîmbet sur, și bătrînețea — o copilărie, și rîndunica — șarpe surghiunit în ocele văzduhului, cu grații de umbră și lumină. Miezul nopții era un fel de lumină de zori. Învățătoarea te bătea de drag. Și viscolul din sobă... Și dincolo de geam, grămizi de flăcări albe... Primăvara în mahala, înțelegeai că vine din adieri de șanțuri dezmoșțite. Abia apoi se-nțameau dalcormii și felinarul veșted, din răscruci.

Și te juca adesea-n cîmîtir cu goangele venite din adîncuri, și-n somn călătoreai necontenit.

III

Stele și ierbi fără vină, v-am rînit cu vorba, cu fapta, cu gîndul, la ora a toate străină leșul de vis legîndu-l.

Plaoie-n fereastra cu brazi, ce simplu te zvîrlea în gol, ce trist mi-a fost că te-am lăsat să cazi pe două lacrimi de alcool!

Aerul însuși părea o atenție inutilă. Acolo, în noaptea de pulbere grea, de el mi-era milă.

IV

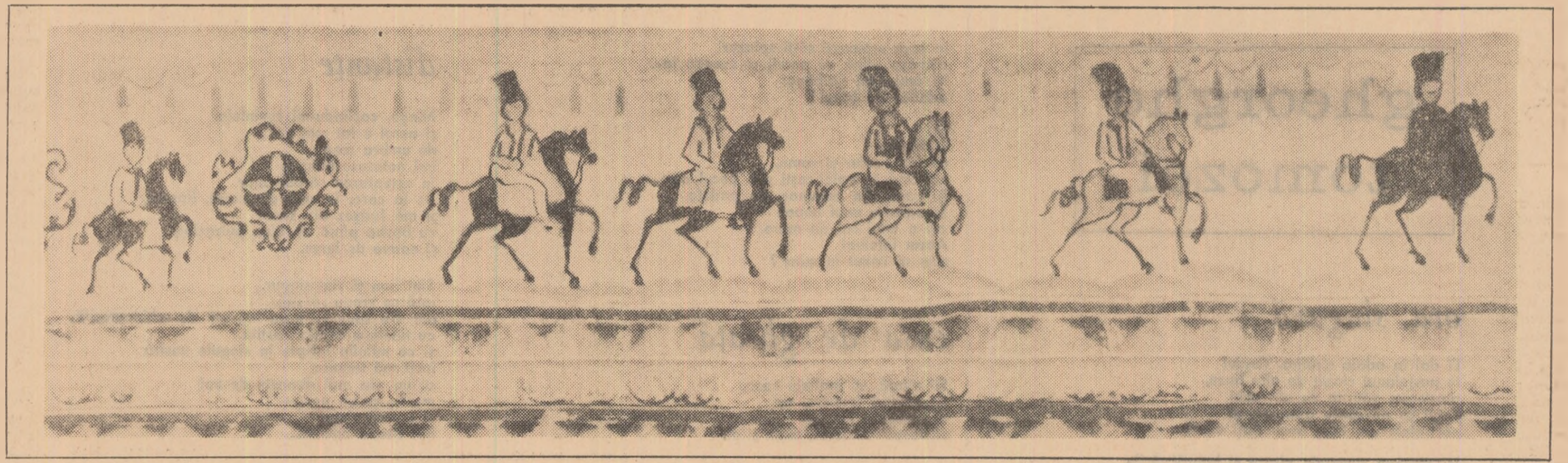
Oameni pînă la drum cînd se clatină aburi luneteci la hotarele zorilor, după incendii negru al nopții strivii pe caldarîmul orașului, tenuri pomînd undeva, fără noi, cu șuier prevestitor de distanțe amețitoare — în cerul aceleleași clipe, camioane pomînd cu hohote seci, ca tusea fumătorilor, spre zăuș, voci suspendate-n văzduhul fragil, vîrăbii de sticlă ciocnindu-se

neputincios, de-un cer de tinichea, nuanțe, sunete, obiecte care încearcă să-și vină în fire dincolo de prima bătaie de ploape, și tu, pustiu de gînduri, de culori, ne mai avînd încotro să pornești, stupid — ca un vapor într-o pădure, prădat de tot ce-aveai de dăruit, fără milă, tiptil, cu un zîmbet firos de naiv, trîndindu-te zadarnic să găsești un stîlp cu care poți să stai de vorbă și cîteva versuri simple, de dragoste, pentru asfaltul proaspăt spălat.

V

Curge vechi de divuî anotimpuri fluvie-ndărăt, sub privirile mele, cu mine cu tot, cu tot ce am fost și n-am fost, decît undeva, în afară. Și apa e grea, ca un geamăt în somn, nu răsună nimic, nu ascunde nimic, e o apă de piatră pe care lunecă în răstimpuri cîte-un pește cu gura cășcată uimit de tot ce nu i s-întîmplă... Și parcă mi-e milă de pești, parcă văd cum scîlpeau într-o plasă de raze, fulgerînd după gize, pierdînd în adînc, în aceeași clipă, și cobor să-i privesc, să-i culeg, așa, încremeniți, din apa moartă, dar nu-s decît cioturi de piatră, plutind la deal, pe un fluviu de piatră, care nu dă, nu primește nimic, nici o lacrimă, nici o lacrimă.

versuri de nichita stănescu

căderea oamenilor pe pământ

Cuvintele mă ajung din urmă.
Ele detună pe timpanul întins
între ceea ce este
și ceea ce nu este.

Cresc înapoia mea, cresc înapoi
în amintire
azvirlind o ierbă de trupuri
însăpămintate.

Trupuri în flăcări, trupuri în valuri
trupuri în uragane, trupuri în desimea
pământului.

Cuvintele mă ajung din urmă
pipăindu-mă cu miini de orb
foarte subțiri și sunind sticles
de cite ori izbutesc să-mi atingă
urmele absenței.

Iată,
mă tresc smuls și tras în sus
în zona fără aer.

Aici,
fără de trebuință îmi sunt
plămîni și brațele.

Ochii numai, ei singuri, îmi rămîn.
Creierul va merge pe ei
ca odinioară trupul, pe picioare

Sînt creier cu ochi privitori
și aștept să fiu, deodată, tras mai sus
într-o zonă fără de stele
unde ideile îmi vor merge
pe creier, cum odinioară trupul
pe picioare

Dar și de-aici pot fi tras mai sus
și-atunci ideile
vor fi simple picioare de mers.
Dar cine va merge pe ele
altcineva decât
un eu însumi?

Mă privesc
trup nu sînt, creier nu sînt
și nici ideile.

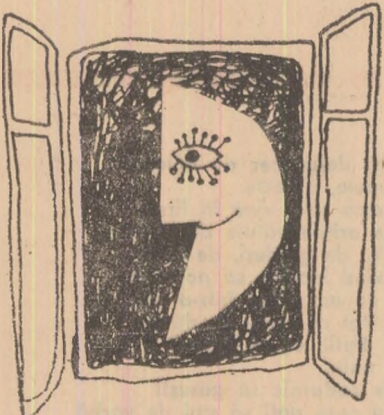
Și totuși există și mă înfățișez
ca și cum aș fi toate acestea.

Și nu pot să fiu
altfel decât
globul pe care-l locuiesc.

Nu mă lăsați singur.

Mina în sine nu are
nici un rost.
Spuneți-mi, ce să fac
cu două miini?

Înhămat sînt
la un car abstract.
Scade trupul meu pe măsură ce
se umflă în mine
măștile rizind și plingînd ale cuvintelor.

Cad în noțiunea de genunchi
și mă rog de voi:
nu mă lăsați singur și pradă
guri care în loc de dinți
are statui,
guri imense pe a cărei limbă de piatră
mă află.

Sînt mîncat. Sînt.
Foamea și-a făcut patul
în existența mea.

A adormit.
Aici,
Visează pînă abstracte.

Nu mă lăsați singur.

Se arată intruchipările și apariția
sferei Năsterea, apogeul
și moartea.

Ca și cum eu aș fi fost el.

mă asemui cu un copac

Mă asemuiți cu un copac.
El are foarte multe brațe,
și eu, foarte multe brațe:
două vizibile, o mie invizibile.

Cînd suflă vîntul brațele lui foșnesc;
mă gîndesc că atunci cînd îmi mișc brațele
probabil că și ele sînt împinse de un vînt
ciudat.

Mă asemui cu un copac;
fiecare cuvînt al meu este o frunză.
Această comparație mă satisface
și este semn că am îmbătrînit.

Cînd eram tînăr, mă comparam cu un zeu indic,
zeu cu foarte multe brațe, foarte multe picioare.
Îmi plăcea să spun că brațele și picioarele
mi-au fost rupte și că
mi s-au lăsat numai două brațe, din spre
partea dreaptă,
și numai două picioare,
tot din spre partea dreaptă.

De aceea, cînd alergam, alergam în cerc.
Apoi în spirală.

Acum am îmbătrînit,
îmi place să mă compar cu un copac.
Cred că mișc brațele și picioarele
de bătaia unui vînt straniu,
și sînt fericit
de această comparație.

În curînd n-am să mă mai compar cu nimic,
n-am să mă mișc din brațe, din picioare
iar cuvintele mele
nu vor mai semăna cu niște frunze.

Atunci, voi fi îngăduit de prieteni, de dușmani,
și voi schimba planeta.

Astfel, mă voi pregăti, aiurea,
să mă compar cu-n lucru cu totul și cu totul altul,
iar cînd voi fi îmbătrînit
cu un alt lucru,
cu totul și cu totul altul.

Apoi,
îmi voi schimba... iarăși planeta
și așa mai departe.
Ce monotonie doamne, dumnezeule!

foamea de cuvinte

Nu pot să mîncîc decât forme,
scoarțe, învelșuri și afit,
ceea ce privitorilor enorme
li se înfățișează urît.

Rod pentru că am dinți de rodii.
De la fildeș am învățat spirala
cînd taurii, tigrii și celelalte zodii
și-au iscălit pe cer cerneala.

În străfundul fiecărui lucru nu există
pînă la urmă decât un cuvînt
înfățișarea trupului meu, tristă
știe legea acestui pămînt,
că pînă la urmă în lucruri nu este
în miezul miezului, decât un cuvînt
Boarebista al întînderii aceste
cu vițele arse în vînt.

Mușc din copaci,
oho și de ce?
După scoarțe e lemn,
după lemn
bate inima abstractă a lui „e”
fără de existență și solemn.

Dacă aș putea să dau verdele la o parte
din frunze — ar rămîne un cuvînt
Dacă aș putea să dau pămîntul la o parte
din pămînt ar rămîne scheletul lui sînt.

În inima lucrurilor stau cuvinte,
cînd ne este foame și mîncăm
carne mai întîi, apoi oseminte,
trezia pe care-o visăm.

Descoperim pînă la urmă silabe
căzute din copilăria de zei,
foarte lungi și foarte albe
și numai din trei în trei.

Dacă mi-e foame și mîncîc tauri
dacă mi-e foame și mîncîc ghindă
dacă mi-e aur și mîncîc aur
dacă mi-e sticlă și mîncîc oglindă
dacă mi-e pămînt și mîncîc grîuri
dacă mi-e vultur și mîncîc piscuri
dacă mi-e apă și mîncîc rîuri
dacă mi-e munte și mîncîc piscuri
rămîne scuipt, pînă la urmă
ceva printre dinți, sau printre priviri,
un fel de disperată turmă
un fel de invazie ostilă.

Rămîne pînă la urmă cuvîntul,
ultimul în străfundul obiectului,
cum vulturul rămîne cînd vîntul
curge pe coastele pieptului muntelui
și bate ca o inimă din afară
lăsînd în lăuntru ce este,
mult prea dulcea povară
picată, a lăzii de zestre

pe care stau și zic și spun:
la urma-urmelor în fiecare lucru
există în străfundul lui, un cuvînt ca și cum
ar fi într-adevăr și într-adevăr,
în cel mai adînc
în cel mai înalt
cuvinte cu ochi și cu frunte și păr
una într-alta, și, unul în celălalt.

septembrie 1966

păsări albe de vei visa

Negulov se ridică hotărît să plece
și prinzîndu-mi șoapta, înfățișînd
rău-tăcios:

— Bun persoană doctor ăsta, om
din bucată. Vine mișca, poftim
dragă tovarăș bolintin și facem in-
jecție! Asta bun doctor!

— Pe mîta, se strîmbă bolintinea.
n-ai Negulov ne strînsă miinile,
sări pe scindura care lega barca de
mal și se pierdu în întuneric, spre
Vasilica lui.

— Îi ascultăram un timp glasul sub-
țire îngîndînd o melodie imprecisă,
și bolintineanul îmi ceru o țigară.
Îmi aprinsei și eu una.

— O pasăre e o pasăre, spusei,
n-o poți ghici după zbor care este
aia pe care o cauți. Nu scrie pe ea,
că uite, eu sînt pasărea ta bolinti-
nena. N-am auzit de așa ceva.

— De scris nu scrie, e drept, șopti
el trîgînd cu sefa fumului amar, dar
eu aș recunoaște-o cu ochii închiși,
după filții. Numai după filții aș
recunoaște-o.

— Ticulie sforăria așezat, înfășurat
în pătura aceea roasă, și cîmile de
tablă se ciocneau ușor între ele,
în legănarea bărcii.

Felinarul pîlîi de citeva ori ca
un ochi bolnav, apoi se stînsă brusc
și nu ne mai zîrîrăm.

— La urma urmei, ce nevoie ai de
pasărea aceea? rusei eu țîcerea
și el nu răspunde, mă lăsă să aștept
sufîind cu vădită plăcere fumul,
spre locul unde bănuia că mă află.

— Poate că nici nu e o pasăre,
continuai, cred că e o idee a ta,
am citit eu asta într-un loc. Dacă
stau și mă gîndesc, sînt sigur că nu
e decât o idee de-a ta.

— Mare prost mai ești, șuieră el,
semeni cu Negulov, pe care n-o văzusem
semănați ca două picături de apă.
Asta e afit de orb în prosta lui, că
nu mi-a zărit niciodată umbra să-
rînd pe fereastră, cînd se întorcea
acasă. Odată am înfîrțiat mai mult
pe prișpă, am înfîrțiat așa de-al
dracului, dar tot nu m-a văzut. Știi
de ce nu m-a văzut?

— O fi fost beat, murmură uluit
de mărturisirea fîlșo, o fi fost
omul amefiț.

— Nu din cauza asta. Nu m-a vă-
zut, fiindcă nu vrea să creadă, asta
e. Nu vrea să creadă timpulul. Îi e
frică de ochii lui.

— N-ar fi trebuit, spusei eu cu o
încercare de asprime. Zău n-ar fi
trebuit, să-i faci lipoveanului asta.

— Așa e n-ar fi trebuit, șopti el,
dar am făcut-o spre binele lui. Să-i
deschid ochii. Înaintea mea, Vasi-
lica trăia cu unul Popică de la Stat.
Și înainte cu altul. Și după mine
cine stie cu cine.

— Totuși n-ar fi trebuit, bolinti-
nena.

— Asta așa, n-ar fi trebuit, recu-
noscu el. Zicea însă că mă pricepe
la treaba aia ca nimeni altul. Așa
zicea mieșterul lui Negulov.

Ticulie se întoarce pe o parte, a-
proape se prăbuși de pe banchetă,
pe fundul bărcii, mormăi citeva în-
jurături prin somn și sforăitul îi
crescu din nou puternic.

— Dacă o găsește, plec, spuse de-
odată bolintineanul și răsulii usu-
rat și lînd că după asta mă va lăsa
în pace se va înveli în putoaică și
se va întinde lîngă Ticulie.

— Poate că o găsești, îi încurajai.
— Trebuie să-o găsești, încheie el și
țîcerea se lăsă greoaie, întreruptă
la intervale scurte de sforăitului lui
Ticulie, și de cîinii aceia vagabonzi,
care rădăceau pe maluri.

Nu cred că am ațipit prea mult,
am simțit o mișcare furioasă, stingerul
de la răsărit crescuse ca o pată și
l-am descoperit pe bolintinean, ur-
cat într-o barcă ușoară de lîngă
lunte.

Fluera o melodie frumoasă, ale
cărui cuvinte le învățasem în anii
petrecuți lîngă el în băltă: foaie
verde trei migdale, la Bolintin din
Vale, e un puț cu cinci izvoare, cine
bea din el nu moare... Își scufundă
lopetile în apă și barca se desprinde
de mal fără zgomot. Îl lăsa să se
departeze, și mă ridicai repede,
pentru a descoperi că arma pe care
o păstram agățată lîngă felinarul
atunat pe catarg, dispăruse.

Am sărit într-una din bărcile a-
celea ușoare și am pornit după el,
hotărît să-i demonstrez că aturșita
de pasăre nu există și că nu a exis-
tat niciodată și că nu se va naște
nicînd.

Stuful aproape uscat foșnea înfîlșit
sub răbunirile unui puț de vînt, și
nu știu cît am colindat așa în urma
bolintineanului, aproape că uitasem
de el, cînd l-am auzit strigătul.

Am rănit, ăsta e adevărul și nu

mi-e rușine s-o spun, deși nu mă
vedea nimeni, am simțit că mi ard
obraji, descoperind că omul mă bă-
nuia în urma lui și se prefăcuse ne-
știutor, deși mă știa acolo.

— L-am ajuns din urmă, vislînd cu
putere și în licărul rece al dimineții
care-si spăla stelele fugare în băltă,
i-am zărit ochii aceia nedormiți,
deschîși imens spre o intrătură a
stufului. Nu eram prea departe de
mal, sălcile se încovoiau în vînt,
îmbrățișînd puieții pitici și sirena de
la șantierul din Vintilovca șuieră
prelung de trei ori.

— Ascultă, șopti bolintineanul, as-
cultă și spune-mi dacă-i auzi som-
nul

Am ascultat de îndemnul său,
mi-am oprit respirația și n-am au-
zit nimic. Pur și simplu nimic. Doar
stuful și cîinii aceia.

— Ea este, se înfierbîntă bolinti-
neanul, ea este, nu se poate să nu
fie ea. Șopti omule, că ea se află
pe aici, poate chiar lîngă noi se
află.

— Crezi într-adevăr că este pasă-
rea aceea?

— Ea și nimic altceva, mă între-
rupse nervos și desbrăcîndu-și că-
mașa rămăse numai în pantalonii
subțiri, strîngî pe pulpe, cu pieptul
scobit url, ca o scorbură putredă.

Se aruncă în apă înclat, neuzit,
apoi porni fără să mă privească
spre intrătura din stuful aproape
uscalt. Mi-am auzit inima săbîn-
du-se puternic, am simțit șuvoiul
rece de sudoare curgîndu-mi pe
frunte, pe ochi, pe obraji, și din-
tr-o dată cerul s-a luminat de o vil-
vătoasă albă, am vrut să strig și n-am
putut să strig și am rămas stănă de
piatră, să priveșc zborul neasemuit
al unei păsări pe care n-o văzusem
și n-o visasem niciodată, și n-aveam
s-o mai văd vreodată.

Albă, albă și albă, stuful se în-
covoia sub adierea arpiilor sale și
sălcile au gemut adînc, peste plin-
sul bolintineanului.

— Trage, afurisitule, trage o dată I
strigă el disperat și miinile mi s-au
întins singure spre arma culcată pe
banchetă.

Pasărea aceea își deschisese ari-
pile larg peste apă. Am fițit fără
să văd și împușcătura a sunat ră-
gușit asemînd cîinii vagabonzi pe
maluri. N-am vrut să trag, dar am
tras, n-o să uit niciodată că n-am
vrut.

L-am ajutat să se urce în barca
lui, nu priveam nici unul spre locul
în care căzuse zborul acela frumos,
și-mi tremurau miinile și mi se us-
case gîtul de furie.

Plîngea încet bolintineanul, i se
zguduiau umerii și am vorbit aspru.

— Acum ai găsit-o. Poți să fii mul-
țumit acum.

— Am găsit-o, așa e, zise el.

— Poți să fii mulțumit. Acum ești
mulțumit?

— Ar trebui să fii I strigă bolinti-
neanul lîndu-mi pușca din miini
și aruncînd-o departe în stuf. Ar
trebui, așa e, strigă, dar după asta
ce va urma? Ce va fi după asta?

— Trebuie să fii mulțumit — am în-
găimait, și privindu-l cum plînge
mi-am dat seama că bolintineanul
căutase pasărea cu furie, convins
că nu o va găsi niciodată și că o
va căuta mereu.

— Trebuie să fii mulțumit, i-am
spus.

Și am vislît încet, fără să știu
dacă mă urmează, dar convins că
mă va urma, spre luntrea cea mare.

Ticulie nu se trezise, sforăia linis-
tit înfășurat în pătura roasă, numai
sticla felinarului se spărșese de o
lovitură în catarg, cioburile scîlpeau
pe fundul bărcii ca niște salzi, gata
să se transforme în peschi.

Pe la prînz a venit șalupa cu
doctorul de la centru, I-au lăsat pe
bolintinean pe sus, a plecat și Ti-
culie cu ei. Negulov a aruncat za-
rurile pe scindura mesei și a vorbit
îngîndurat:

— Asta om tare ciudat, dragă to-
varăș, asta bolintin scrisă puțin
eram, dar am bun eram. Înimă
mare, asta bolintin. Din pasăre
inimă!

— Cîinci cinci, spusei aruncînd za-
rurile, și stăpînindu-mi tremurul
bărbiei, încheiei ochii să revăd pa-
sărea aceea albă.

Negulov cînta și naiba s-o ia de
treabă, dar e destul de neolăcut să
nu crezi într-un om sau într-o pa-
săre și abia atunci cînd începe să
crezi să-ți dai seama că nu te ai
uitat niciodată dincolo de orizont.
E neplăcut al naibii. Și Negulov ăsta
care cînta.

STELIAN DUMITRU

g l o b u l

poestire
de
valentin berbecaru

Breazu ajunsese tirziu acasă. Găsi holul în penumbră, doar o lampă colorată ardea într-un colț, aprinsă pentru el de Maria, înainte de a se culca. După câteva minute observă că globul confecționat de el dispăruse. Deschise ușa ce da spre scara dintr-o etajă. Nu-l văzu nici acolo. Îl năvăli miresoul parfumat de țigară și presupuse că Gigi are o vizită. Mornii, se cazeza magnetofonul. Nu apucă să-l ia în mâinile lui. Maria unde așezaseră globul de ce l-au luat fără învoirea lui, pentru că sunase telefonul. Era Andronescu. Îl învederă că pornesc mîne dimineața. Avea chef de vorbă, dar nu îndrăznea să caie limita dintre ei. De șase ani nu vorbeau decât de protecțiile de electricitate. Breazu nu știa ce să-i răspundă; își aminti cu uimire că Andronescu i se plînsese ieri că va divorța. Îl interesă chestiunea cît l-ar fi interesat că mîine se vor vinde anvelope în Piața Unirii. Reținuse că nevastă-sa îl măcina nervii. Se trezi că îl întreabă cu bunăvoință ce se aude cu divorțul. Vocea celui-lui se înclăzi:

— Se petrece ceva contradictoriu cu mine. Fosta mea soție mi-a mîncat zilele, dar mi-a dat de ea. Ce ziceai că asta, tovarășe director general?!

— Zic să-ți vii în firmă, glumi Breazu și închise telefonul. Ce l-a apucat și pe asta să-mi telefoneze la miezul nopții? Vorbele lui Andronescu se pierdura în mîntea lui într-o morisică de sunete. Se ridică apoi izbucnind ca o petardă. Îl produse un fel de agitație și Breazu își spuse că este foarte o-bosit. Tirziu, gândurile recăzură în vatra lui parca, o vatră veche. Absența globului, obiceiul băiatului și al soției de a pune mîna pe lucrurile lui, îl îmboldiră să se gîndească la el. Revăzută masa o-va, în mijlocul holului. În mijloc luca capul de sticlă al lămurii. În fața Mariei îl lăsa acolo în fiecare seară. Nu mîna mai mult, din cauza unei indispoziții gastrice.

Nu-i venea să doarmă și își petrecă. O canapea veche sta povînită într-o parte. Se aprinseseră farurile unei mașini negre și solemne. Îl reveni în minte absența globului. Cine îl l-a luat?!

Păși spre odăta Mariei. Acolo, claritatea geamului cădea peste părul ei bogat. Piciorarele întoarse se culbăriseră în pătura înghe-motită. Un vis se legăna într-un cub alb parca. N-o mai înțelegea. Nepăsarea ei, odihnitoare ieri, se cutunda acum într-un somn uniform. Părea o țesătură pretimpurie din viață și zidurile o păzeau, izo-lind-o pe lume. Nu încerca să în-tințea, dar nu cumva înfrînșărea de fruntepicuie atic al intrării, nu ascunde un secret, un dezacord. Ea se clintă. Trupul se destinează; îl produse impresia că a rămas foarte tîndră. O văzu bine cînd deschise ochii cu lene. O întreabă direct:

— Unde este globul meu?
— Ea nu se dezmeticește încă și nu înțelege nimic la început. El insistă:
— Un glob confecționat de mine, acum două săptămîni...
— Trecură multe clipe de îndoielă. Preciză:
— ...Un glob pentru care am cumpărat...
— Poate l-a luat Gigi să se joace cu el, bănuie ea, fără vlagă.
— Cum se poate?!

— Da, zîmbi ea. Nu-i dăruiești 'u toate produsele tale? Nu l-ai dat și plasa colorată? Și lampa...
— Cu globul este altceva, zise el îngîndurat.
— Sta în dreptul patului și ea îi făcu semn să se așeze, întinzînd mîna. Era o mîna lipsită de vîlnță și el nu se așeză. Umerii lui se ridicau, profil de statuie. Zise cu enervare:
— Vouă v-am dat totul. V-am obișnuit prost. Gigi n-are îndemn pentru nimic.
— De ce vorbești așa? I sotti ea blîndă. Este cînt de mîndru de talentul tău tehnic. A arătat globul în vecini. Să-l auzi cum îți explică intențiile!
— Cum? întreabă el, neutralizat.
— Tății îți place să meșterescă, te recomandă el. Discută cu toți de experiența ta de practician. Rețelele tale electrice îi par o canava vie...

— Bine, dar globul este altceva...
— Nu pricepe bine ce este cu globul, se trezi Maria. Presupunem că, în localele continentelor, ai tras linii, în secunde fantasmice... Semnale fantastice?!

— Se gîndi el. Da, la început a vrut să confecționeze un glob obișnuit, cu cele cinci continente, care să se aprindă succesiv, în ordinea descoperirii lor. Bătăinele Europei îi făcuse în dreptul inimii un castel. Relieful i se părua monotone și șterse continentele din închipuire; în locul lor se iviseră, într-adevăr, semnale, emisuni, pe care un dispozitiv le aprindea și le stîngea din douăzeci în douăzeci de secunde. În dreptul Africii conturase un soare incandescent. Forțe de lumină, unghiuri frînse, străfulgerări, se învîlmăseau într-o fugă neștiută. Spre nord, acolo unde existau Siberia și Alaska izbucneau diagonale verzi — poate aurora boreală.

Agitația globului îl provoca lui Breazu senzația unei treziri ciudate, semnalele din sud sau centrul de la Ecuatorului, reaprîneau cu nervozitate continentele absente. Lumea se aprindea în ritmul fracțiunilor de secundă. Carpații erau cîlduții din jar și do-goreau. Timpul se repezea în Munții Vrancei, acolo unde se născuse el. Liniile globului îl amînteau de etapele sale de viață. Ca o linie dură îl apărea perioada că fusese directorul învățămîntului în minister. Normele pregătirii tehnice erau farurile de direcție. Normele reveneau în mîntea lui, accelerate, o-bositoare, întreg potențialul omensc se arunca deodată într-o direcție neîncercată. Oamenii se aruncă în acest concurs, fără crutare. Ritmul devenea pentru ei o pasiune, iar oboseala, oboseala neobișnuite, era o consecință a probei imprevizibile. Breazu știa să strîngă chinga. Acestea existau pînă în fața casei lui. Nimeni nu știa ce-l înăuntrul. Un timp, nădui. Ar fi strigat: "De faceți?!" Ce faceți?!" Tu, Gigi, de abia îți iei examenele.

Mîncă trei biscuiți și bău un pahar cu apă minerală. La unu mai fuma, pe terasă. Mașinile vecinilor se întoarse în tirzi. Nu înțelese de ce, dar lunecarea lor trize tragea somnul Mariei ca pe o pînză amorfă și lăcerea din jur se asterea blîndă. Aștepta parca revenirea unei femei pentru a-i prinde mîna; dar ultima mașină trecu pe sub terasă, în mare vite-ză, și fuga ei îl făcu să înțele-gă că n-are rost să mai aștepte. Își aminti că are aproape șasezeci de ani. Cu picior de plumb se țiri spre divanul din hol și adormi. Îl trezi Maria auzîndu-l că a venit cam de multîngerul Andronescu.

— Unde mergeți? întreabă ea.
— În cîteva capitale de re-giune.
— Cît stai?
— Cel mult cinci zile.
— El îi privi îndelung blaza roșie, adînc decoltată. Bustul ei era la apogeu, arăta foarte matern, dar și puțin deochiat. O privi cu răbdarea omului fără treabă. Uitase parca de urgența plecării. Maria strînse așternutul și-l bătea în ușa terasei.
— De ce mă privești așa?
— Îl puse întrebarea fără să-l privească, iar el nu răspunse.
— Nu ți-ai găsit globul azi-noapte?!

— Jos văzu că lui Andronescu, de mîrisse capul de nesomn, de ciudă. Mașina porni repede. Maria și băiatul făceau semne șterse din ușa de la intrare. Uităse lor tremurau; treptat, se mîri în jurul lor zidul alb, ca fondul unei reintegrări în calm. Andronescu

întoarse capul, impresionat parca, spre cubul alb care se micșora.

Aleseră un itinerariu cam pe de-a: înfil Craiova și apoi Brașovul. Poate că așa scurta ruta. Luminile potolite ale dimineții lunecau pe clmput.

La noaptea, Andronescu scoase două servicii care cu sîncă și, o-bligat de refuzul directorului general de a mîna unul, le mîncă el pe amîndouă. Dorea amîndoa ca mașina să alerge cît mai departe de București; se despărțeau de gîndurile de acolo, reliefu lui forma unei înnoiri hipnotice, rede-venea puternică. Lina abstract centrelor de electrificare. După o vreme, Andronescu deveni vesel. Spuse că Gigi l-a arătat globul confecționat de tătăl său.

Breazu zise:
— Am fost întotdeauna în pas cu practica muncitorului. Am știut să-i arăt cum se lucrează la o rețea, la un panou. Cînd n-am ce facea îmi demontez bricheta.

— Globul de redă dezvoltarea surselor de energie, oplină Andronescu.
— Era altceva, cu totul altceva. Își zise Breazu. N-avea nici o legătură cu explicația practică pe care l-o oferise lui Andronescu. În nord, într-o regiune fără lumină parca, îșneau lumini pale și el le privea noaptea, fără să poată adormi. Răgăzură creși albe tremura în firele globului, ardea, semnale lui anunțau o schimbare.

Declinurile se iviră leșioase, des-coperite de lumină. Mașina gona. Cîmpul luneca alături, arid, to-matec. Spunea rar cîte o vorbă. Nu izbuteau să vorbească direct. Ierarbica și vespica discutate a dîtorilor de lucru îi îngheta acum, gîndurile se iacau lătrănice și mute. Breazu simți lăcerea; se prinsese de singurul subiect mai viu, pe care îl știa despre Andronescu.

— Ce mai e cu divorțul dumitale?
— E pe sfîrșite, răspunse acela cu precipitație.
— Vorbi foarte mult, dar Breazu îi înțelegea cu greu vorbele; suna încet, ca un dezacord abia ex-funct, pe jumătate al lui, și fiecare afirmație a lui Andronescu se întorcea în conștiință, după un lung drum parca. Andronescu amîntea mereu de mașina pe care o cum-

părăsea anul trecut. Nevasta o plă-tise pe jumătate, el la fusese.

— O apucase pasiunea conducerii. Toată ziua era în mașină. Am întreat-o ce se întîmplă cu ea, ce este cu toate acele absențe...
— Absența des?!

— Întrebă mirat, aproape spontan, Breazu.
— Foarte des. M-a apucat furia. Nu-mi ieșeau din cap argumentele ei. Mă miram că n-o cunoscusem deloc. Mă gîndeam la ea pînă în zori. Mă mișcam în dormitorul nostru ca un om de sticlă și ea îmi observa tulburările, atît de transparente, ca un radiolog.

— Ai altă ceva?!

— Al fi fost mai bine. Bănuiam tot și scenele pe care mi le închipuisem cădeau peste mine ca niște decoruri pătate. Andronescu își aminti de plîmbă-rile și cu mașina. Erau rute o-culte și în dreptul pădurilor o-astepate cavaleri obscesi. Dumini-cile arătau jalnice. Ea nu se mai întorcea acasă.

Directorul general perunci șofe-rului să se gîrbească. La Pitești îl zori pe toți. Dormiră într-o odăcie scundă, la un hotel vechi, și seara, la local, Breazu nu bău decât două pahare de Borsec. Nici Andronescu nu mîncă mare lucru. Redeveniră reci; și evitau în esență, între ei se cubărisse o re-ținere, iar Andronescu regreta că vorbele de divorțului și bănuia că directorul general este un mo-ment al vieții casnice și desigur nu poate înțelege asemenea com-plicații. Amîntele conflictului său cu nevasta se înfrînșău o-besive, corupte. El, el era cel slab, cel înfrînt. Umilița acestei nelînelgerii mute îl răni adînc și ar fi dorit ca în timpul liber să-l nu-l mai vadă pe Breazu. Acesta se gîrbea însă și-l țira în toate părțile. Se suspuse și înghîți numai noduri pînă la Craiova. Directorul general imprimă muncii lor un ritm tenace.

În sinea lui m-a luat în ris, presupunea Andronescu. Era in-mă făcînd din fire de conexiune. Exact ca și globul lui. Nu în-tindea și se simțea o vorbă despre tătăl de lucru îi îngheta acum, gîndurile se iacau lătrănice și mute. Breazu simți lăcerea; se prinsese de singurul subiect mai viu, pe care îl știa despre Andronescu.

— Ce mai e cu divorțul dumitale?
— E pe sfîrșite, răspunse acela cu precipitație.
— Vorbi foarte mult, dar Breazu îi înțelegea cu greu vorbele; suna încet, ca un dezacord abia ex-funct, pe jumătate al lui, și fiecare afirmație a lui Andronescu se întorcea în conștiință, după un lung drum parca. Andronescu amîntea mereu de mașina pe care o cum-

părăsea anul trecut. Nevasta o plă-tise pe jumătate, el la fusese.

— O apucase pasiunea conducerii. Toată ziua era în mașină. Am întreat-o ce se întîmplă cu ea, ce este cu toate acele absențe...
— Absența des?!

— Întrebă mirat, aproape spontan, Breazu.
— Foarte des. M-a apucat furia. Nu-mi ieșeau din cap argumentele ei. Mă miram că n-o cunoscusem deloc. Mă gîndeam la ea pînă în zori. Mă mișcam în dormitorul nostru ca un om de sticlă și ea îmi observa tulburările, atît de transparente, ca un radiolog.

— Ai altă ceva?!

— Al fi fost mai bine. Bănuiam tot și scenele pe care mi le închipuisem cădeau peste mine ca niște decoruri pătate. Andronescu își aminti de plîmbă-rile și cu mașina. Erau rute o-culte și în dreptul pădurilor o-astepate cavaleri obscesi. Dumini-cile arătau jalnice. Ea nu se mai întorcea acasă.

Directorul general perunci șofe-rului să se gîrbească. La Pitești îl zori pe toți. Dormiră într-o odăcie scundă, la un hotel vechi, și seara, la local, Breazu nu bău decât două pahare de Borsec. Nici Andronescu nu mîncă mare lucru. Redeveniră reci; și evitau în esență, între ei se cubărisse o re-ținere, iar Andronescu regreta că vorbele de divorțului și bănuia că directorul general este un mo-ment al vieții casnice și desigur nu poate înțelege asemenea com-plicații. Amîntele conflictului său cu nevasta se înfrînșău o-besive, corupte. El, el era cel slab, cel înfrînt. Umilița acestei nelînelgerii mute îl răni adînc și ar fi dorit ca în timpul liber să-l nu-l mai vadă pe Breazu. Acesta se gîrbea însă și-l țira în toate părțile. Se suspuse și înghîți numai noduri pînă la Craiova. Directorul general imprimă muncii lor un ritm tenace.

În sinea lui m-a luat în ris, presupunea Andronescu. Era in-mă făcînd din fire de conexiune. Exact ca și globul lui. Nu în-tindea și se simțea o vorbă despre tătăl de lucru îi îngheta acum, gîndurile se iacau lătrănice și mute. Breazu simți lăcerea; se prinsese de singurul subiect mai viu, pe care îl știa despre Andronescu.

— Ce mai e cu divorțul dumitale?
— E pe sfîrșite, răspunse acela cu precipitație.
— Vorbi foarte mult, dar Breazu îi înțelegea cu greu vorbele; suna încet, ca un dezacord abia ex-funct, pe jumătate al lui, și fiecare afirmație a lui Andronescu se întorcea în conștiință, după un lung drum parca. Andronescu amîntea mereu de mașina pe care o cum-

părăsea anul trecut. Nevasta o plă-tise pe jumătate, el la fusese.

— O apucase pasiunea conducerii. Toată ziua era în mașină. Am întreat-o ce se întîmplă cu ea, ce este cu toate acele absențe...
— Absența des?!

— Întrebă mirat, aproape spontan, Breazu.
— Foarte des. M-a apucat furia. Nu-mi ieșeau din cap argumentele ei. Mă miram că n-o cunoscusem deloc. Mă gîndeam la ea pînă în zori. Mă mișcam în dormitorul nostru ca un om de sticlă și ea îmi observa tulburările, atît de transparente, ca un radiolog.

— Ai altă ceva?!

— Al fi fost mai bine. Bănuiam tot și scenele pe care mi le închipuisem cădeau peste mine ca niște decoruri pătate. Andronescu își aminti de plîmbă-rile și cu mașina. Erau rute o-culte și în dreptul pădurilor o-astepate cavaleri obscesi. Dumini-cile arătau jalnice. Ea nu se mai întorcea acasă.

Directorul general perunci șofe-rului să se gîrbească. La Pitești îl zori pe toți. Dormiră într-o odăcie scundă, la un hotel vechi, și seara, la local, Breazu nu bău decât două pahare de Borsec. Nici Andronescu nu mîncă mare lucru. Redeveniră reci; și evitau în esență, între ei se cubărisse o re-ținere, iar Andronescu regreta că vorbele de divorțului și bănuia că directorul general este un mo-ment al vieții casnice și desigur nu poate înțelege asemenea com-plicații. Amîntele conflictului său cu nevasta se înfrînșău o-besive, corupte. El, el era cel slab, cel înfrînt. Umilița acestei nelînelgerii mute îl răni adînc și ar fi dorit ca în timpul liber să-l nu-l mai vadă pe Breazu. Acesta se gîrbea însă și-l țira în toate părțile. Se suspuse și înghîți numai noduri pînă la Craiova. Directorul general imprimă muncii lor un ritm tenace.

În sinea lui m-a luat în ris, presupunea Andronescu. Era in-mă făcînd din fire de conexiune. Exact ca și globul lui. Nu în-tindea și se simțea o vorbă despre tătăl de lucru îi îngheta acum, gîndurile se iacau lătrănice și mute. Breazu simți lăcerea; se prinsese de singurul subiect mai viu, pe care îl știa despre Andronescu.

— Ce mai e cu divorțul dumitale?
— E pe sfîrșite, răspunse acela cu precipitație.
— Vorbi foarte mult, dar Breazu îi înțelegea cu greu vorbele; suna încet, ca un dezacord abia ex-funct, pe jumătate al lui, și fiecare afirmație a lui Andronescu se întorcea în conștiință, după un lung drum parca. Andronescu amîntea mereu de mașina pe care o cum-

părăsea anul trecut. Nevasta o plă-tise pe jumătate, el la fusese.

— O apucase pasiunea conducerii. Toată ziua era în mașină. Am întreat-o ce se întîmplă cu ea, ce este cu toate acele absențe...
— Absența des?!

— Întrebă mirat, aproape spontan, Breazu.
— Foarte des. M-a apucat furia. Nu-mi ieșeau din cap argumentele ei. Mă miram că n-o cunoscusem deloc. Mă gîndeam la ea pînă în zori. Mă mișcam în dormitorul nostru ca un om de sticlă și ea îmi observa tulburările, atît de transparente, ca un radiolog.

— Ai altă ceva?!

— Al fi fost mai bine. Bănuiam tot și scenele pe care mi le închipuisem cădeau peste mine ca niște decoruri pătate. Andronescu își aminti de plîmbă-rile și cu mașina. Erau rute o-culte și în dreptul pădurilor o-astepate cavaleri obscesi. Dumini-cile arătau jalnice. Ea nu se mai întorcea acasă.

Directorul general perunci șofe-rului să se gîrbească. La Pitești îl zori pe toți. Dormiră într-o odăcie scundă, la un hotel vechi, și seara, la local, Breazu nu bău decât două pahare de Borsec. Nici Andronescu nu mîncă mare lucru. Redeveniră reci; și evitau în esență, între ei se cubărisse o re-ținere, iar Andronescu regreta că vorbele de divorțului și bănuia că directorul general este un mo-ment al vieții casnice și desigur nu poate înțelege asemenea com-plicații. Amîntele conflictului său cu nevasta se înfrînșău o-besive, corupte. El, el era cel slab, cel înfrînt. Umilița acestei nelînelgerii mute îl răni adînc și ar fi dorit ca în timpul liber să-l nu-l mai vadă pe Breazu. Acesta se gîrbea însă și-l țira în toate părțile. Se suspuse și înghîți numai noduri pînă la Craiova. Directorul general imprimă muncii lor un ritm tenace.

În sinea lui m-a luat în ris, presupunea Andronescu. Era in-mă făcînd din fire de conexiune. Exact ca și globul lui. Nu în-tindea și se simțea o vorbă despre tătăl de lucru îi îngheta acum, gîndurile se iacau lătrănice și mute. Breazu simți lăcerea; se prinsese de singurul subiect mai viu, pe care îl știa despre Andronescu.

— Ce mai e cu divorțul dumitale?
— E pe sfîrșite, răspunse acela cu precipitație.
— Vorbi foarte mult, dar Breazu îi înțelegea cu greu vorbele; suna încet, ca un dezacord abia ex-funct, pe jumătate al lui, și fiecare afirmație a lui Andronescu se întorcea în conștiință, după un lung drum parca. Andronescu amîntea mereu de mașina pe care o cum-

MIHAIL NICOLAE PAUL

FANTOMAS

femeia ciber-netică

Cap IX: Prizonier în insula blestemată

De data aceasta Cristina fu aceea care mă întrerupsese. — Timpul rezervat povestirii a trecut! anunță ea ridicîndu-se. — Ei asta-i! se opuse redactorul. Sint nerăbdător să aud continuarea.

— N-aș vrea să pierzi alte întîlniri mai interesante. — Cu să suport cu seninătate consecințele. Acum vă ascult cu atenția încordată ca și arcul lui Wilhelm Tell. — Îmi venea să sîruct colerul și chiar pe președinte. Mă repezi la aparat. — Alo, Eugen! dragul meu, aici Martin! Mă auzi? Ce fericit sint că te-am găsit însirșit! Credeam că ai murit! Spune ce s-a întîmplat? Ce-l cu tine? E de față și președintele nostru! — Însirșit! sotti vocea lui Eugen. Bine că am dat de tine! Credeam că o să mor în insula asta blestemată înainte de a izbui să-ți mai vorbesc o dată... — Insulă blestemată?... Cum așa? — Așa vine vorba. Dar să-ți spun repede ce s-a întîmplat. După ce ai plecat blestematul de Bull Dog mi-a cerut apă. Cînd m-am apropiat cu paharul m-a pocnit cu piciorarea în burță și am leșinat. După zece minute m-am trezit în atelier legat cobză dar, din fericire, fără căluz. Banditul făcea dincolo baie și probabil avea nevoie de prosoapele noastre. M-am țirit pînă la seriarul unde puseseră magnetograful și l-am înghîțit. Dacă l-am fi făcut oval cum îl proiectasem de la început ar fi mers mai ușor dar așa m-au trecut toate sudorile. Însirșit, mai bine așa decât să încapă pe minile acestor căpănuși. După baie, Bull Dog a scotocit prin toată casa după el, s-a uitat chiar la mine, ba mi-a și tras vreo douăzeci de pictoare, din care cauză, VPLEXUL meu a ră-mas blocat la S. 2 așa cum am apucat să-ți scriu pe abajur. Pe urmă Bull a dispărut o jumătate de oră, revenind cu un auto-mobil închis, unde m-a înghesuit fără nici un menajament. În cele din urmă am ajuns pe bordul unui avion iar acum mă aflu într-o celulă singură și drept în față temnicerul meu. Imi dau în fiecare zi numai orez cu lapte. Uneori mi se permite să părăsesc celula și la prima plîmbare am constat că mă gînesc pe o insulă foarte mică și că temnița mea e un mic castel de piatră în vîrtul căruia străjuieste un cavalier medieval ca la Sfatul Popular din Banu Manta. — Dar cum ai izbutit așa legat cum erai să lași inscripția de pe abajur? — M-am izbit singur cu nasul de studio, pînă am simțit sînge în gură și formula am scris-o cu limba... — Ești un eroe! Te vom elibera imediat! — Răpitorii mei nu sint oameni obișnuiți. Discută între ei în esperanto cu un pronunțat accent anglo-saxon. Șeful lor e un tip întreg două vîrste, care umbliă întotdeauna mascându-și partea de față a figurii cu o barba roșie cu picături. Totuși poate fi ușor

recunoscut deoarece are între sprînecene un neg de mărimea unei alunne. — Cu să-l ia mama dracului, ai să vezi! — Cum să nu știu...? răsuna vocea emoționată a lui Eugen. În 1950 ați publicat doar celebrul dumneaștoare careu de 15 pe 15, doar cu șase puncte negre. Alina numai și ar fi suficient să vă ridice o statuie pe malul mării... — Dar aritmotriful acela „Ca un glob de aur...” — Care avea pe verticală „Trăiască pacea”! L-am copiat pe o hîrtie neperisabilă. Am toată opera dumneaștoare rebusistică

într-o mapă specială. De dînsa și de colecția mea de timbre nu mă voi despartă nici în ultima clipă a vieții. Am făcut testament să fiu îngropat cu ele. — Glasul președintelui tremură de emoție. — Ești și filatelist atunci, dragul meu Raminagrobis. Parcă așa sunează ca al semnat acele minunate monoverbe cu incastru? — Exact! Da! Sint filatelist și sint mîndru de asta! — Atunci sintem de două ori colegi. Adică de trei ori dacă pu-nem la scoțele și țărîmul științific. — Sint deosebit de onorat! — ...Cred că îmi foarte atent, insistă el. Dacă te aflî cumva pe insula Saint Mauriciu știu ce ai de făcut! — Așa că îmi foarte atent, insistă el. Dacă te aflî cumva pe insula Saint Mauriciu știu ce ai de făcut! — Ideea e excelentă! Totuși, dacă nu gă-sec decât un timbru, cu tot regretul am să-l păstrez pentru mine. Știu că vă de-a-torez recunoștință venetică, dispuneri de viață mea cînd veți, dar singurul meu Saint Mauriciu n-am să vi-l pot da nici-odată. — Nici nu-ți cer acest lucru inuman, dragul meu. Mă refer numai și numai la cel de-al doilea. Însirșit, vom mai discuta noi pe chestia asta. — Își luară cu greu rămas bun și eu aprin-se lumina. Bîrînul era transpirat tot și parca întinerise. Băgă colierul în buzunar, fără prea multe explicații și-mi întinse mîna. — Proiectul dumitale se aprobă. Am această împuțnerice lît cer să păstrez cel mai profund secret. Iar aparatul acesta te-aș ruga să mi-l împrumuti deoarece vreau să-l studiez mai bine. Cît despre Raminagrobis, adică despre Eugen, am să mă ocup eu de-aceia înaintea... La vedere!

(Va urma)

HENRY
DE MONTHERLANT

fotbal și poezie

Henry Millon de Montherlant, acum în vîrstă de 70 de ani, membru al Academiei franceze, autor al unor romane și piese de teatru de mare succes, este poate scriitorul contemporan cel mai ilustrativ pentru acel celebru spirit francez — paradoxal prin amestecul de egotism și generozitate, zăbucium și liniște, umbră și lumină, clasicism și romantism care-l agită — exprimat în opere de un stil desăvîrșit.

Sportiv pasionat, Montherlant a evocat în una dintre primele sale cărți — *Les Olympiques*, 1924 (din care fac parte și poeziile pe care le publicăm acum) — oamenii stadioanelor și sentimentele lor, înfîntînd un imn de glorie trupului omenesc, și jocului „fără recompense și fără sancțiuni”.

despre bocancii de fotbal

Bocancii solizi, temelie a piciorului tînar, toval virtos, tîbăcit grosolan, unică greutate pe un trup cărula numai fuga liberă-l e dragă, vă scot din sacu-n care, înghesuși sub decolorații chiloși, ați dormit: fluterări de arbitru spliteacă aerul, stadioanele freacă... deci țarna pleacă. În mina mea, unelte ale victoriei, privite îndelung, diminuate-oleacă, înerte-acum, voi, care săreați, zburăți, vii sub porunca unui spirit ca de granit — stați duri și copilăroși totodată, mari și mici, mari și mici, în sfîrșit, asemeni celui care își cunoaște lacrimile din ochii vicleni de mic condoler! Încă îmbibați de usoare, încă plini de noarole de ieri, forță fumegîndă din mireasma voastră de lărbă, brutalitate devenită elegantă întregă, tari, lupuși, înroșiți ca arama, grei de mister, la fel de nobili ca pămîntul, pulsînd de viață și de vlagă! Gleznele v-au modelat rotunjimi ca umboarele de pe o pavăză veche, sulurile v-au deformat mîndru-vă într-un exemplar fără perche. Privindu-vă doar, l-aș recunoaște pe cel ce vă leagă și vă dezleagă. Vă pipăi căpulele sfîș și gingaș totodată, Cătrămurea de o emolte care-mi aprinde înlăna toată.

fotbal școlar sau nici o pasă unui om marcat

După glasurile lor am recunoscut numai decetă că nu sînt sulte de creștin. Cimpia e plină de haine și sacoașe. Cimpia e plină de tineri și răsună de țipatul lor. Unul alegea cu palmele deschise ca paletele unei roți de vapor. Unul alegea cu bălta în gură. Unul părăsește terenul de cîinczeci de ori cel puțin. Unul are părul vișoi. Unul e plin de pistol. Unul se oprește să se certe, înclinîndu-se încalte avan. Unul, după culoarea de bronz a genunchilor, se vede că n-a purtat pantaloni în viața lui. Unul ronțăie — ca să-și relaxe puterile! — șase bucăți de zahăr în fiecare mitan. Într-o zi, bătînd ramolii, stam pe țușă — obiect de dezgust pentru înierii feciori — cînd el încercară, în botjocură, să mă lovească în față cu balonul acela umflat. „Hei, măi înclilor, nu se pasează unui om marcat!”

N-am îndrăznit să le expediez balonu-napoi, de teamă să nu le arăt biciclicia mea futuror. Mîhnirea-n sfîrșit m-a gonit de pe terenul pe care l-aș fi înșecat. Cititori, dacă în acest frumos poem nu sînt rime feminine deloc, desigur că profundul sens al lucrului l-ați și priceput: la acești flăcăi, doamna Peyrony nu are nimic de văzut. (E o vorbă cum grano salis, — Notă pentru mințile închise sub obroc).

o aripă e un copil pierdut

A interceptat balonul și, singur, nesînjenit, se îndreaptă spre poarta adversă. O, sărbătorească pluitre, parcă alegea în umbra unui zeu nemuritor! Șase băieți se aruncă în urmăritura lui; pămîntul scapără sub tălpile lor. Și parcă e silajul lui, de forță proaspătă, talarul omenesc, desăfășurat ca un evantai larg și grațios ce mătură terenul în lung și în lat. Încăntea lui, iritată, semi-captivă, țopăie și fuge bestia perildă pe care cu dezmierdări minoase și cu interiorul piciorului o conduce. Picioarele lui sînt inteligente, fiecare genunchi e numai gînd. Magnifică e aspra gravitate a tinărului care născădă n-a fost văzută decît rînd. Alegea, e talonat, și are în el ceva adînc și subtil. Ochii lui sînt aplecați asupra balonului ca pe o pagină de Virgil. Pe pieptu-l gol văd strălucind medalii de aur. Ingera păzitor, inspiră-l în joc! Brus, mîngea se ridică în aer, neagră și fulgerătoare ca un balon de foc. Brus și el zboară; omoplații lui sînt rădăcinile unor aripi cu viri rețeză. Punctul muzical al tovalului pare hohotul bestiei perildă — pentru că a ratat, a ratat, a ratat. Apoi gestul hohotit al arbitralului. Un șuter de fluter neabătut. Mă gîndesc la fraza din manual: „O aripă e un copil pierdut...”

În românește de H. GRĂMEȘCU

1) Expresia: „nici o pasă unui om marcat” vrea să însemne, în gura celui care o rostește: nu-ți bate joc de un om al cărui chip e marcat de viață și de moarte. Dar expresia mai ilustrează și una dintre regulile fotbalului: nu da o pasă unui om „marcat” de adversar, adică unui om supravegheat cu deosebită grijă, „reperat” — pasă aceasta nu are multe șanse să-și atingă scopul. (n.a.)

mozaic

O știre recentă, anunțată publicarea la editura Progresul din Moscova a unei „Antologii a tinerilor poeți din România” (în colecția „Poezia universală contemporană”). Alcătuită de A. Sadești, cunosător și vechi preferitor al literaturii românești și deosebit al poeziei (autor al unei antologii din opera lui Tudor Arghezi) și prefațată de Iuri Kojevnikov, al cărui nume este bine cu-

noscut la noi, ca al unui neobosit propagandist al literaturii noastre în U.R.S.S. (autor al unei monografii despre Mihail Sadoveanu), antologia reunește un număr de poezii precum: Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Aurel Gurghianu, Ion Horea, Nicolae Labiș, Aurel Rău, Miron Scorobete, Nichita Stănescu, George Tomozei, Tibetriu Utan. Cu toată diferența de vîrstă, ei se pot încadra după anumite considerente în categoria „tîndra poezie românească”. Cu atât mai mult cu cît criteriul care a stat la baza alcătuirii acestei antologii nu a fost și nici nu putea fi exclusiv sau preponderent cel al vîrstei, ci criteriul reprezentării, al ilustrării unei anumite soluții artistice, etape din dezvoltarea poeziei noastre. În cuvîntul său introductiv, Iuri Kojevnikov spune: „Toți poeții prezentați în această culegere sînt cîntăreți tineretii patriei lor străvechi și glorioase. Ei mai prezintă și o altă particularitate: cu toți s-au format, ca per-

sonalității umane și literare, în anii puterii populare, ceea ce conferă creației lor un caracter de integritate și puritate. Poeții care au preluat și au consolidat cuceririle lui 23 August sînt tineri în afara considerentului direct al vîrstei, sînt tineri datorită optimismului lor, care izvorăște din participarea activă la construirea celei mai drepte societăți pe pămînt, din împărțirea măreților idealuri ale epocii noastre, din dragostea pentru omul creator a tot ce este și ce va fi. Introducerea științifică a unui tablou general, succint, al dezvoltării literaturii poeziei românești (teme, probleme, atitudini, stiluri) pe care versurile cuprinse în antologie îl confirmă și îl ilustrează. Desigur, orice antologie e totdeauna numai o selecție și, ca orice selecție, suferă completări și amendări. Tot așa și această antologie ar fi putut fi mai largă, ar fi putut cuprinde și alte cîteva nume, fără de care astăzi la noi în țară nu se poate înțelege noțiunea de „tîndra poezie”.

La o reeditare sau la o eventuală nouă antologie am sugera atenției alcătuitoarelor versurile Anel Blandiana, Florenței Albu, Victoriei Ana Tăușan (în actuala culegere, poezia noastră feminină lipsește cu desăvîrșire — lucru regretabil), Constanței Buzea, ale lui Ion Alexandru, Ion Gheorghie, Adrian Păunescu, Vasile Nicolescu etc. Și lista s-ar putea, desigur, amplifica. De altfel, pentru orice antologie de literatură contemporană se ridică problema de a fi pasul cu dezvoltarea literaturii, lucrul greu de realizat, dar fiind decalajul de timp pe care-l aduc în mod inevitabil operațiile redacționale. O calitate incontestabilă și demnă de subliniat a antologiei fine de valoarea tîndărilor. Printre traducătorii pasim nune consacrate ale tinerii generații de poeți sovietici, cuvenindu-se a fi menționați: Bulat Okudjavo, Tamara Kir-menskaja, S. Moriz, O. Cluhoțev. Și numărul acestora ar fi putut să fie sporit, și ar fi fost interesant să vedem în tra-

ducerea lui Eotuşenko sau Voznesenski versurile acelor poeți români tineri care la rîndul lor au fost interpreții poezilor sovietici în limba română. Oricum însă, calitatea tîndărilor merită atenția noastră. Îndosebi, trebuie să remarcăm traducerea lui Bulat Okudjavo care a dat în versiune rusă integral grupajul de versuri ale lui Alexandru Andrițoiu și ale lui Nichita Stănescu. Ceea ce confirmă că practica traducerii integrale a unui poet de către altă personalitate literară (și încă de una temperamental înrudită) ducă la rezultate mai bune decît sistemul „mozaic” al tîndărilor făcute de mai mulți. Culegerea antologică Tinerii poeți ai României va găsi desigur un auditoriu interesat printre cititorii sovietici, puțînd contribui la o largă difuzare a creației noastre poetice contemporane dincolo de hotarele țării.

TATIANA NICOLESCU

hegel din perspectivă românească

de vorbă cu
prof. d. d. roșca

— De ce ați făcut atât de mult să traduceți în românește Știința logicii de Hegel?

— Două au fost motivele care m-au determinat să mă înham la o astfel de muncă, pe care mi-o impunea redarea în românește a celor mai grele texte din literatura filozofică universală. Primul: fiind vorba de o operă care a însemnat în istoria dezvoltării cunoașterii umane o incomensurabilă colitură, am crezut că este o datorie de o-noare față de cultura noastră ca o astfel de carte să intre cu bogăția ei enormă de idei în circulația acestei culturi. Al doilea: am considerat, urmînd pe Lenin, că nu este posibilă înțelegerea și dezvoltarea unei cercetări filozofice marxiste — cercetare care să meargă pînă în adîncul problemei pe care le ridică gîndirea noastră marxistă — fără cunoașterea foarte adîncă a gîndirii lui Hegel, gîndire care, cum știm cu toții, este unul din izvoarele teoretice ale marxismului.

Sprîjinit pe o îndelungă frecvență a textelor hegeliene, înțelegesc să afirm că studiarea și înțelegerea Științei logicii este piatra de incercare a „rezistenței celului” oricărui cercetător marxist — român sau de altă nație — în domeniul filozofiei. Se poate constata, sub un anumit aspect, din aproape tot ce s-a publicat în materie de gîndire teoretică filozofică la noi de douăzeci de ani încoace,

lipsa de contact direct cu ceea ce Lenin a numit unul din izvoarele teoretice ale marxismului. Este, deci, ușor de înțeles că accesul la miezul gîndirii hegeliene pe care-l face posibil de acum înainte versiunea în limba română a Științei logicii va putea contribui la înlăturarea deficienței mai sus amintite.

— Care este, concret, importanța cărții pe care ați tradus-o cu atîta spirit de nuanțată și subtilă pătrundere?

— Știința logicii este, fără îndoială, opera fundamentală și cea mai originală a lui Hegel. Fără cunoașterea temeinică a acestei cărți, cititorul care ar încerca să se apropie de Hegel, prin mijlocirea oricărei alte scrieri a lui, riscă să nu-l înțeleagă. Este adevărat (vorbind din experiență personală) că unele din aceste scrieri pot servi ca material lămuritor pentru sesiunile semnificației multor categorii de bază cu care operează Știința logicii. Astfel, toată istoria filozofiei elaborată de Hegel este un bun comentariu la abstracțiile duse la extrem ce se întîlesc în logică. Iar cine vrea să sesizeze cu mai multă certitudine considerațiile pe care Hegel le face despre Idee în cadrul filial al logicii sale, cîștigă în timp și efort citînd paralela Estetica lui Hegel, și mai cu seamă capitolul (300 de pagini) despre poezie al acestei opere. În gîndi-

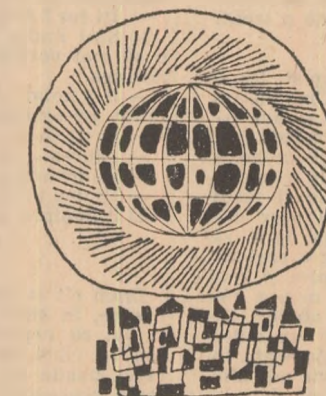
rea, prin excelență dialectică, a lui Hegel, legăturile ce există între diferitele sectoare (opere) la acest mare filozof sînt ele însele dialectice, adică ele se luminează una pe alta reciproc.

— Știu că interesul dv. față de Hegel s-a manifestat încă din prima tinerețe. Ne puteți evoca motivele oarecum personale care v-au îndemnat să vă apropiați de el? Și, judecînd după efectele deosebite de fecunde, ispită hegeliană nu v-a dus la înapoi, ci dimpotrivă. Prevedeați atunci dificultățile pe care le implica dubla dv. luptă cu Hegel? Prima etapă a băltaiei, pătrunderea — cum spune H. Taine — în infricoșătoarele lui abstracțiuni, a doua etapă, traducerea?

— Am ajuns la Hegel prin Estetica lui, pe care citînd-o și discutînd-o zile și săptămîni întregi cu prietenul meu prieten Mihai Ralea, la Paris, am fost împins în mod firesc la căutarea rădăcinilor celor mai adînci ale gîndirii autorului ei, rădăcini care se găsesc în logică. Răspunzînd la a doua parte a întrebării, îmi amintesc de prima spaimă pe care mi-a cauzat-o această logică. Dar, evident, nu bănuiam atunci că cel „însălmîntat” va deveni în a doua parte a vieții sale tîndăritorul în românește al acestui „casă-tête chinois” — cum se exprima Taine — care este Știința logicii. Deși, după ce mă angajasem în studiul influenței lui Hegel

în Franța, m-am văzut nevoit să traduc pentru mine însumi foarte numeroase pagini din această carte, traducerea ei integrată mi-a luat aproape cinci ani de muncă.

— Știu din publicistică („Contemporanul”) că încă în 1956 ați anunțat apariția iminentă a Științei logicii. Cum se explică întîrzierea apariției ei?

— Răspunsul la prezenta întrebare este cuprins în cele expuse la întrebarea a treia. Anume, am intercalat publicarea Științei logicii în românește între ceea ce numeam mai sus „comentarii” făcute de Hegel însuși. Am procedat așa convins fiind că astfel ușurez efortul de înțelegere a logicii de către cititorul român.

— Date fiind multiplele implicații ale filozofiei hegeliene (ceea ce explică interpretările ei atât de diverse), este natural ca nici dv. să nu fi putut ocîli o luare de poziție personală. Fapt care pentru cunosătorii este intructivă sezișabil din felul cum ați elaborat traducerea. Ne-ați putea preciza această poziție?

— Observația dv. este cum nu se poate mai justă. Și dacă luarea de poziție la care vă referiți este numai „intructivă” sezișabilă din textul românesc, ea a fost mai explicit formulată în diferitele studii pe care le-am publicat de zece ani încoace. Anume, din aceste studii reiese, ca linie generală și fundamentală de interpretare a gîndirii hegeliene, faptul că eu nu-l consider pe Hegel „panlogist”, panlogist în sensul care i se atribuie curent acestui termen, adică în sens aristotelic, discursiv.

Stau pe această poziție sprîjinit pe o anumită structură internă a celei gîndiri hegeliene, adică a structurii dialectice a conceptului hegelian, concept piămădit din „identici” și „diferiți” în același timp. În cadrul revistei „Luceafărul” nu e loc să intrăm în motivări și explicații amănunțite, dar cititorii care ar manifesta interes pentru această problemă pot să recurgă îndosebi la lectura studiului meu intitulat *Recitînd logica lui Hegel*, publicat în „Revista de filozofie” (1965).

Dealfel, interpretarea de care este vorba nu e nouă. Am susținu-o și în lucrarea despre *Influența lui Hegel asupra lui Taine* apărută la Paris în 1928.

— Cunoaștem aprecierea de care s-a bucurat lucrarea dv., menționată în critica românească și în cea de peste hotare, apreciere de care se bucură și astăzi în publicațiile de specialitate din străinătate. Cum se explică menținerea acestei aprecieri în activitate?

— Cred că aprecierea de care amînții se datorește, în primul rînd, poziției noi pe care au fost așezate, atît interpretarea gîndirii lui Hegel, cît și interpretarea gîndirii lui Taine. Se știe că Taine era privit de toți marii istorici ai ideilor din apus (H. Höffding, E. Faguet, Uberweg-Heine etc.) ca un discipol al lui Auguste Comte. În urma cercetărilor făcute de autorul amînțitului lucrări, Taine s-a dovedit a fi un discipol spinozist al lui Hegel iar la rîndul său, Hegel a apărut a nu fi „panlogist” considerat atare și azi de majoritatea interpretărilor săi.

— Îngăduți-mi să aflu dacă prin recenta publicare a Esteticii considerați încheiată opera dv. de traducător, care, permiteți-mi să vă spun, este pur și simplu operă de creație (ceea ce nu poate fi conceput altfel cînd este vorba de tîndăritura unei opere de gîndire ca aceea a lui Hegel).

— Firește că nu. Dată fiind marea importanță a operei lui Hegel luată în sine, această importanță se răsfrînge și asupra locului pe care ea îl ocupă prin propria ei forță în orice cultură și deci și în patrimoniul culturii noastre. În consecință, mă gîndesc să mai traduc *Filozofia religiei* (2 volume), tîndărire care se va adăuga la volumul *Studiul filozofic*, tradus deja și de Editura Academiei. Cu aceasta, îmi consider încheiat acest sector al muncii mele. Este însă de dorit, lucru care după cele mai sus spuse nu mai e nevoie a fi demonstrat, să fie tradusă toată opera hegeliană. Și aceasta cu atît mai mult, cu cît țara noastră socialistă a creat condiții optime pentru desăvîrșirea unei astfel de munci, atît pe plan material, cît și pe plan spiritual.

Sînt convins că făcînd accesibilă tineretului român enorma cantitate de probleme filozofice pe care le pune gîndirea hegeliană, creăm condiții prielnice pentru o înaltă școală de gîndire filozofică românească, gîndire care, dezvoltînd critic-marxist acele probleme, se va apropia și mai mult de unele din fundamentele teoretice adînci ale marxismului. Astfel, tineretul nostru va îndeplini una din exigențele esențiale ale testamentului filozofic al lui Lenin.

Interviu realizat de
GRIGORE POPA

ARTE

friza de la vioarești

Dintre multe biserici interesante de pe cuprinsul Olteniei, aceea din Vioarești-Hurezu atrage în mod deosebit atenția datorită picturii murale cu care este decorată în exterior.

Construită, după tradiție, de Ion Vătafu Urșianu și alți patruzeci de cititori, ea se încadrează în grupul bisericilor oltenesti ridicate sub influența și în zona Hurezului, și la care scenele laice se întindesc foarte des ca rezultat al observării directe a naturii.

Se știe că în această parte a țării, între 1750 și 1850 tradiția populară în artă în genere și în arhitectură în special, are o intensă izbucnire, având ca rezultat zidirea în Oltenia, din zona Hurezu și pînă la Dunăre (Căldrași, Bistretu ș. a.), a unor biserici unde alături de portretele ctitorilor și ispravnicilor apar elemente cu caracter laic: muzicanți, jocuri, hore, figuri cu ursul, țărani lucrînd cîmpul, tăietori de lemne cu securile pe umeri etc.

Biserica din Vioarești este în orice caz opera meșterilor gârșeni, zugravii Dinu și Tudor după Voinescu Teodor sau Manolea și Dinu ori unul din ucenicii lor Gheorghe sau Dimitrie — după Gulescu Maria. Pisania nu amintește însă decît de un singur ctitor, de Ion Vătafu Urșianu cu soția și părinții săi care a ridicat-o din temelie, „cu toate cheltuielile lui. Noemvre, din 29, vâleat 7290” (1781).

Apariția în pictura exterioară, alături de ctitorul principal, a altor personaje este indicioasă și că avem de a face cu un colectiv de ctitori, lucrul destul de obișnuit în satele oltenesti.

Construită din cărămidă și piatră și cu o singură navă, biserica din Vioarești este zugrăvită la 1807, după care i se aduc unele modificări mai importante în arhitectură, la 1825 și 1908. Restul intervențiilor nu au adus transformări care să merite a fi consemnate.

Ceea ce izbește prima vedere este absența totală, pe laturile de sud, est și nord a oricărui scene cu caracter religios.

În această friză apar țărani moșteni din stîrpea lui Vioare, Lată și Radulin, în port țărănesc de toate zilele, cu căciuli înalte și giubere din dimie albă garnisite cu blană sau sofle negre. Așezati călare pe cai în trap și cu cozile uniform legate.

Din grupul de călăreți numai Ion Vătafu Urșianu, ctitor mai important, apare în haine negre, călărînd un cal negru și la distanță față de însoțitorii săi care au rămas respectuoși mai în urmă.

Această cavalcadă în monom, amintește de miniaturile persane, de mișcarea grațioasă pe care o au caii în mersul lor, de siguranța cu care călăreții se țin în șea, de culele rediate liniar, asemănătoare celor din tehnica veche orientală. Nu este exclus ca pictorii să fi folosit, alături de erminii, manuscrise ilustrate, ca Alexandria spre exemplu.

Avem de a face aici cu pictori populari ce și-au dus arta pînă la rafinament, (la cari suri de exemplu valtrap închis la culoare, pe care se profilează draperia albă a călăreților).

Fără efort ei au reușit să dea grupului de cavalerii atmosfera de ordine și disciplină caracteristică indolențierilor lor, ca făcînd parte din rîndul călăreților plîșei — 20 la număr — care ajutau vătăfului la menținerea ordinei și respectarea legilor.

Rîndul ctitorilor continuă cu perechi formate din femei ce se află în dreapta soților îmbrăcate în surteici garnisite cu blană și în cap cu marame, cu monahi, un grup familial cu un copil în mijloc. Toate personajele în picioare tin în mîini cite o cruce și uneori bărbații cite un baston. Privind friza în ansamblu ai senzația că și ctitorii aflați în picioare se deplasează în direcția în care se îndreaptă călăreții. Nîmic din hieratismul bizantin. Fetele personajelor sînt pline de viață, cu ochi luminoși, asemănătoare puștin unele cu altele, dar în mare opoziție cu tradiția picturii bisericesti.

Tocmai pentru ca fiecare ctitor să se recunoască s-a trecut, în litera chiriței, în dreptul capului, numele său și uneori calitatea sa. Iși au aici locul „Stana soțiat” în surteică fixată cu blană și capul înfășurat în maramă, care tine de braț pe „Stanciu sn Dumirașcu” îmbrăcat în haină lungă albă, antereu vîrgat și căciulă înaltă rotundă, „Ioan sn Stanciu” călare pe un cal sur, cu cămașă (sau haină) albă, căciulă înaltă și opinci, „Enea Lată”, Anghel sină Vioare, sine ego” și „Nicolaie Vioare” cu cai roșii și suri, alternativ, „Ioan Vatafu Urșianu” în străie negre, pe cal negru, „Maria erija” (preoteasa) ținînd de braț pe „Gheorghe eriu”, „Ioan sn Popa Constandin”, un călăreț cu nume indescifrabil, „Ion sn Constandin Radulin”, „Constandin sn Alex (andru)”, „Climent ermonahu (l)”, în rasă călugărească, „Ioana erita” alături de Ioan ginerul lui Voicu, „Eli-saveta monahia”, un personaj cu capul și numele acoperite de tenaciulă și apoi Constandin Radu, lin cu familia (cinci persoane mature și un copil) grup parțial deteriorat, aflat pe peretele nordic. Descrisă sumar, pictura exterioară a bisericii din Vioarești-Hurezu s-ar putea încadra, fără teamă de a greși, în arta populară din Oltenia. Ea este opera unor meșteri populari, făcută pentru țărani, cu simplitate, sinceritatea și optimismul ce caracterizează întreaga artă oltenescă.

Creată la începutul secolului al XIX-lea ea se include perfect în categoria operelor populare românești și este de o neamăuță valoare.

GH. ALDEA-SARAI

expoziții

gabriela pătulea-drăguț

Venind dinspre lumea de basm și lumină a Dunării și a Deltei, pictorița pare decisă, la 30 de ani, a acorda biograficului — cel puțin așa se desprinde din prima sa expoziție — doar un credit subsidiar. Continua sete de investigație, conturarea unor

resurse, o află oplecată cu discernămint asupra unor entități spirituale complementare (Maramures, Oas) de care — în ciuda timbrului adesea pătimaș al expresiei picturale — se delimitează disimulat.

Depășind net condiția actului spontan, ceea ce ni se traduce și propune îngegnăre de observație, sensibilitate și gând, aplicate îndeobște către „subiecte” familiare străbătute ele însele de seve interioare. Dominanța, de sens, și emoțională a lucrărilor cată să se contopăiească, uneori cu însăși milenara umbră a dorului, cu vibrația secretei a scoartelor și ceramicii țărănești.

Biografia spirituală pe care expoziția o circumscrie toțuși și aceea a unui talent scrupulos, nemulțumit cu simpla parafrază, căuțind și timbrul aparte într-un act de selecție, de aderență și asimilare a ascendențelor plastice și a sugestiilor folclorice potrivit unei simțiri proaspete, refractare arbitrarului. Uleiurile Gabrielei Pătulea-Drăguț se remarcă de altfel prin vigoarea echilibrată a culorii, prin naturalitatea compoziției, în care intuiști adesea o reală forță de irupere, de iradiere.

De iradiere — spun — și mă gîndesc la acea nebuloasă îmbrățișată într-un albastru tonifiant, a Florilor de cîmp, la carnația de pămînt copț și fecundă a Arăturilor de toamnă, la geometria severă dar învîluitoare a Florilor bătrînești. Preferînd reflecții formale simetria valorii, potențînd afectiv semnificația lucrurilor, artista stăpînește de pe acum multiple cărări către spiritul interior al acestora. Continûnd sau — mai degrabă — hiperbolizînd funcționalitatea descriptivă a actului plastic, pinzele capătă uneori acces către neliniștea vizionării. Depășind enunțiativul neutru, academic, tablourile Gabrielei Pătulea-Drăguț se încumetă — nu fără aplicație, deși cu suficiente ezitări — spre reevaluarea unor esențe.

Cu toate că un ușor aer arhaic învîlăie ici-colo pleoapele întodeauna treze ale culorii, reușite meritorii, se abjîn nu aflat în planul izvoarelor, al calchierii și-al reanimărilor unor motive, ci printr-o anume juxtapunere,

de fond și expresie, printr-o mai severă autodelimitare.

În ciuda exuberanței de ton, a subtilului acord cromatic, cele două Oșene de pildă, (una în verde, alta în game de roșu), rîmin oarecum simple enunțuri, în vreme ce Flori din Oas, Ceramică neagră și altele, provenind dintr-un mediu spiritual înrudit, sugerează evident mai nuanțat, ațit obiectul inspirației cit și propria intuiție plastică a artistei.

De altfel, portretele și compozițiile expuse (cu cîteva excepții: Pădureancă și îndeosebi Întoarcere de la cîmp, pînă de o distincție expresivitate, în ciuda ușoarei note hieratice), sînt dominate adesea, valoric, de lucrări care emit mai puține pretenții — flori, peisaje, naturi statice — dar în care sensibilitatea artistei se definește de pe acum cu pregnanță (Flori de le-vănțică). Dealuri la Riul cu Mori, Floare rea).

Redarea figurii umane devine adesea pretext fie pentru conturarea unei ambiante, a unui climat sufletesc, fie pentru exersarea spiritului neaflat al decorativului. Vedem astfel cum, răsărită dintre fragede arcuiri ale plaiurilor cu pomi fructiferi, strînsă în acoladele unor motive folclorice, intens stilizate, Pădureanca se întegrează naturii înconjurătoare cu simplitate, coborîtă parcă dintr-un vechi ungher cu icioane.

Între lecția foștilor profesori (Al. Ciucurencu în Natură moartă cu frunze verzi, mai ales) și cea a confruntării permanente cu frumuseții și tehnici ale artei noastre străvechi și populare, Gabriela Pătulea-Drăguț lasă a se înțelege că nu consideră închisă aria investigației. Într-o asemenea rodnică neșezare de elemente — în ciuda fețelor tot mai definitive pe care și le relevă de pe acum — se întrevăde de bună seamă străduința, pe care o bînănuim proprie artistei, de a conferi „vieții din lucruri”, decorativului și culorii, printr-o sporită esențializare, valori plastice și poetice tot mai convingătoare.

MIHAI NEGULESCU

GABRIELA PĂTULEA-DRĂGUȚ: „Pădureancă.”

ciocoi vechi și noi pe scenă

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

Romanul lui Filimon e prea cunoscut pentru a mai reveni asupra virtuților care l-au făcut celebru în literatura română, și cu atât mai mult într-o cronică teatrală unde, cel puțin în acest caz, interesul principal e reclamat de spectacolul ca atare.

Destul să spunem că toți cei care și-au spus cuvîntul despre roman au căzut de acord a vedea în el o cronică de moravuri, avînd în centru un „Julien Sorel valah” — cum zicea Călinescu. Oriet ar fi de simplificatoare dramaturgia poezilor Adrian Maniu și Ion Pillat, în ea se înfîlșesc totuși destule din datele care fac originalitatea acestui personaj și a mediului care l-a putut naște dar și zdrăbi, în așa fel încît regiei să nu-l stea înainte grave probleme de rezolvat.

Apoi, cum se știe, dramatizarea e destul de fidelă romanului pentru ca acesta să continue a rămîne sursa principală de informație și apel în vederea reconstituirii scenice.

Lucrarea poezilor Adrian Maniu și Ion Pillat are, de asemenea, o anume tradiție teatrală, chiar pe scena Naționalului, unde a și văzut, pentru prima dată, luminile rampei în decembrie 1924, sub regia lui Paul Gusti și avînd în distribuție pe Mariaora Zimniceanu, N. Bălățeanu, N. Soreanu — față de priieșii de referință spre a nu se greși prea mult.

Atunci, ne întrebăm noi, care sînt izvoarele spectacolului de azi, alt de străin de roman și chiar de dramatizarea însăși, cu merite incontestabile, relevate încă de la debutul ei scenic și care-l făceau pe un Paul Prodan să scrie cu îndreptățire în cronică premierei, din 1924: „Domnilor Ion Pillat și Adrian Maniu, le revine meritul de a fi călînat puștin credința că nu se poate extrage dintr-un roman bun o piesă de teatru”?

Căci am fi de cea mai rea credință, și am ignora adevărul cel mai elementar, că și numerosul public plătit și neobligat de nici un fel de conjuncturi la concesii, dacă am spune că acest spectacol „a fost un act de curaj care s-a soldat, însă, cu un deosebit succes” cum l-am înținit apreciat în paginile Contemporanului, sub pana unui prea respectat dascăl al criticii noastre literare.

Nu pot să-mi explic deconcentranta imagine pe care ne-o dă spectacolul despre roman și dramatizare decît printr-un viciu de interpretare regizorală ușor de evitat altfel, de o... care dintre instructorii echipelor de amatori, obligați uneori, din nefericire, să cedeze indoliențului gust de cartier mărginaș. Astfel, sînt în dramatizare anume episoade care pot lua o evidență alură comică și — în lipsa oricărui criteriu artistic — chiar de bufonadă grosieră. Dar de aici și pînă la ceea ce ne-a oferit spectacolul lui N. Masim e totuși un drum foarte lung pe care, spre surprinderea noastră, regizorul l-a parcurs, totuși, cu o voloșie de necrezut.

Iată-l, deci, pe Dinu Păturică, despre care știam că întru-nește „virtuțile” parvenitismului într-un grad care face ca la acesta să concure ambiția unui clinic desăvîșit, perfidia rafinată, onctuoșitatea savant studiată, inteligența ascuțită și chiar înstrucția superioară — pentru că s-a observat „intellectualitatea la el, nu e poză” — în silfșit pînă și frumusețea fizică exploatată cu o artă rară, iată-l asadar pe acest erou aflat de bine cunoscut de noi toți, apărînd pe scena Naționalului, în postura unui prostălu fals smerit dar hoțoman, pentru ca apoi ambiția parvenitii să ia forme grobiene, vulgaritatea înfîlșindu-se cu o brutalitate grotescă. Lăsat liber de orice exigențe pe care ar fi trebuit să i le impună cel

puștin podiumul Naționalului, și împins chiar spre comedie cu orice preț, pentru ca lumea să ridă, și doar se știe cite motive, din cele mai joase, pot provoca hohotele, interpretul Dem Rădulescu, acest actor talentat, foarte talentat, și-a dat, cum se zice, drumul. Și astfel, iar s-a repetat jocul său nerelicit din diverse spectacole de estradă, unde firește nici acolo n-ar fi trebuit să coboare alt de jos.

Postelnicul Tuzluk, înfîlșit de Niki Atanasiu, cunoaște la început unele momente care parăc ne-ar aminti de personajul epocii, dar alunecările sînt cîteodată greu de oprit și în cadrul favorabil bufonadel preconiizat de regizor, actorul nu le poate rezista.

Dar Kera Duda, cu contribuția unei actrițe și ea foarte talentată, Coca Andronescu, care a făcut dintr-o floare de epocă o zglobie amoroasă demi-mondenă, punîndu-și fărmecele la încercare alt de neperdelut în scena iatacului, cu mimarea foarte solită a unei crize de istericon ?

În silfșit, ce să mai spunem de scena finală, cu masa danserilor și „fetele” care între două cupe umplute cu vin, dansază pe loc, ațățitor și... „neursinat” ?

Se rîde ? Ba bine că nu ! Dacă asta și-a propus regizorul N. Masim, în decurul ca o turdă dulce la moși, trebuie s-o spunem, al lui Demian, atunci el se poate felicita pentru că a izbucit din plin.

Noi nu o putem face însă. Cu sinceră părere de rău. Comedie, comedie — deși nu prea sînt chiar așa de multe motive în romanul lui Filimon și nici în dramatizare, în cînt comedia să dea tonul și un ton așa de jos, dar din moșuri, trebuia să se înțeleagă și să înțelegem, și noi ceva n-a mult decît a înțeles N. Masim.

sfîntul în dreapta și-n stînga

tele-cronică

Azi e tot sîmbătă, sîmbăta e a șasea zi a săptămînii, înainte de duminică, care e ultima și umează după sîmbătă, care e penultima. Eu îmi făceam înălțirea gîndind. Cînd l Telefonul a sunat de două ori l Odată am spus: „cum dragă Elizo dar trebuia să mi-o spui numadeict rațiunea ta face mai mult decît amorul meu mărită-te fi-vei oare mai fericită ?” mă îndoiesc eu te ieri că te voi uita și eu adio pentru totdeauna. A doua oară am spus: „nu pot scoate-l gîndurile din ei, cereți-mi seize și vă comunic eu cînd voi avea timp să vă urmăresc”. Pe urmă cu toate că eu repetat tabla înmulțirii m-a luat cu frig de furie și-am început să-mi rod limba descurcînd telejele: Una, locul egal televiziune, doi, victime egal scriitori, pictori, sculptori, trei, răpitoriți egal semn de întrebare, dar mulți; deci unu, ce este televiziunea? doi, ce sînt scriitorii, etc., trei, ce sînt răpitoriți? Și cum nu puteam să gîndesc de unul singur și altă, am sărit în dreptul volanului, am luat-o la dreapta și am mers pînă cînd m-am oprit în fața unui tip. Acesta era cam burtos, nebronzat și ton, n-avea ochelari și mă privea cu gura căscată ca o plinie, „Delereme”, mi-a spus prescurtat, „și eu sînt Simon cu T de la Templar”, iar el s-a grăbit să-mi foșnescă că și dacă n-ajie, tot s-ar simți obligat să mă cîște

repede ca pe o floare, „Supraviețuitorul?”, „da”, scriitorul Celmare? „da”, „ați venit?”, „nu, m-am lîrțit printre picioarele următorilor”, „cum erau?”, „veseli”, „alteceva?”, „cîntăreau exact cit un lift de 13 persoane în care s-au și urcat”, „multumesc, vrei să mă ajuți?”, „vreau”, „atunci povestește-mi orice șeu cum ai reușit să scapi atunci cînd ai fost invitați cu toții în studiourile televiziunii erai prieten cu dispărutii, nu?” „frate eram, vorba aceea, frate-frate, dar eu pe drum am rămas în urma lor și am mincat o înghetată”, „și?”, „am înghetat”, „nu cred, în silfșit, ai vreo idee ca să-i scăpăm?” „am sau, dacă nu, fac rost imediat de cîteva imprumut. Sînt, dacă s-ar înfîlșa o televiziunistă literară, nu crezi că o să apără imediat și ei, săracii, pentru că înșiși redactorii de sport vor fi depășii, cu toate pregătirea lor enciclopedică, de o asemenea emisiune? Ca la gaza literată radio, nu mai mult, cu teleautografe pe cărți, cu mese rotunde ale criticilor, cu scurte dramatizări, cu poezii recitate de poezii, chiar dacă ei nu recită cu gura pătrată, cu intervenții directe în colidant (cîte materiale semnate de scriitori nu apar în presa noastră!), cu o poșta literară, cu momente de artă plastică, cu... la urma urmei televiziunea n-ar trebui să se lipsească de oamenii de artă, ea fiind doar unul dintre cele mai importante mijloace directe de culturalizare în masă. Și ce, s-ar putea spune că o asemenea emisiune ar fi neinteresantă pentru public? De unde, să-l invităm pe tovarășii de la televiziune să meargă prin redacțiile revistelor, prin editurile literare, la înfîlșirile cu cititorii, la expoziții, ca să-și dea singuri seama de aluțenta nemaiomenită a iubitorilor de artă și literatură? Și atunci? Da, n-am mai asista la o dresură mixtă de lei și urși, umată de o recitare din Lucian Braga (cum am văzut la Magazinul duminical). Sau bleii actori pe sub crengi de carton, cu o

lună de placă gata să le spargă și capul, recitînd poezile în românește dar înțelegîndu-le singur în hausa. Sau pe vesellul Aristide Buholu „înmărmurii” în fața „gravei” greșeli a televiziunii germane care a trimis în locul peliculei cu aspecte de la mecul Republica Democrată Germană — Republica Socialistă România o peliculă cu muzică preclasică. Sau consemnări de apariții editoriale copiate din buletinul de cărți noi. Sau comentarii pelice făcute de cine știe ce băutori de siropuri. Sau comeraje cel puțin dubioase parăc apuse cu picioarele în sus care ne asuzesc precum o muzică gramaticală concretă. „alo. Sîntule”, „da”, „ce mai faci?” „bine”, „atunci lasă-te”, „nu”, „vrei bătaie?”, „din asta trăiesc”, „apucă-te de altceva”, „O. K. mă apuc de lampă”. l-am spus, și el mi-a trînit telefonul ca unul elev, dar asta m-a mai calmat pentru că oricum înseamnă că se temeau de vocea mea putemică. Dar, cînd m-am întors, scriitorul nu mă era, dispăruse și el într-o mașină blondă. Am alergat după ea pînă cînd am ajuns în fața unui portar, „cine ești?” m-a întreat, „Sîntul”, „și ce vrei?” „să intru”, „pe unde?” „pe ușă”, n-ai voie în sîmbăta asta nu ești pe listă. Și l-am ars ca pe o hîrtie și am intrat, cînd l dedusura mea a început să pilpîie un bec, „emisiune, interzi, emisiune”. Și atunci mi-a trecut din întîmplare prin cap faptul de la Constanța: Octavian Sava. Prea lîrziu.

(va urma)

IULIAN NEACȘU

P.S. Duminică, în ciclul Documente de plată, am vizionat documentarul artistic „Voroneț” și mi s-a părut a fi cel mai bun din cite eu fost pînă acum. Regia — Cornel Todea, imaginea — Boris Ciobanu, ilustrația muzicală — Lucian Ionescu. Sценarist și comentator subtil unul dintre cei dispărutii, scriitorul Constantin Ţoia. Dar ceilalți?

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI
(redactor-șef adjuncți)
I. D. BALAN
(redactor-șef adjuncți)
MIHAI NEGULESCU
DINU SĂRARU
(secretar general de redacție)
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică
D. MOLDOVEANU

REDACȚIA : B-dul Ada Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54
11.38.51, 12.16.10.
ADMINISTRAȚIA : Soseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.33.66

Abonamente : 13 lei — 3 luni
28 lei — 6 luni, 52 lei — un an
Tipar: Combinatul poligrafic Casa Școlară